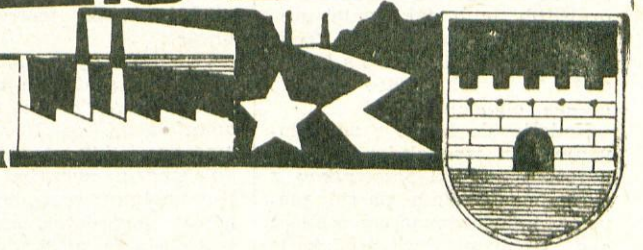

TRŽIŠKI VESTNIK

LETO IV.

Tržič, 1. julija 1955

Št. 11—12

Družbeni plan in proračun mestne občine Tržič za leto 1955

Poročilo predsednika LOMO tov. Lovra Cerarja na zboru volivcev 10. junija 1955

Tovariši, tovarišice! Preden preidemo na splošno razpravo pred sprejetjem družbenega plana za leto 1955, želim v kratkem pojasniti pregled plana in proračuna za letošnje leto.

V prvem delu prikazuje plan pregled in razvoj gospodarstva v letu 1954 in v glavnem zajema podatke številčno. Kot sem že poročal, so naša podjetja v lanskem letu visoko presegla plan in sicer: vrednostno za 40%, količinsko pa za 28,6%. Temu porastu industrijske proizvodnje v letu 1954 v primerjavi z letom 1953 je vzrok povečanje števila zaposlenih delavcev (201), rekonstrukcij in novih kapacitet, ki so se izvršile pred vsem v Pilarni Triglav in koncem leta tudi v Tovarni obutve Peko. Rekonstrukcije v industriji so se izvršile iz sredstev okrajnega in mestnega kreditnega sklada in z lastnimi sredstvi.

Pri izvozu izkazuje največji porast tekstilna industrija oziroma Bombažna predilnica in tkalnica Tržič, ki je v letu 1953 izvozila 128 tisoč m², v letu 1954 pa že 2.828.000 m² tkanin, dvojno vrednost izvoza je dosegla tudi Tovarna kos in srpov, med tem ko je trikratno vrednost zabeležila Tovarna usnja Runo. Celotni izvoz je bil lani večji za 731% kot v prejšnjem letu.

Če primerjamo izpolnitev količinskega plana z izpolnitvijo plana bruto produkta, narodnega dohodka in delovne sile, ugotavljamo, da je porast bruto produkta in narodnega dohodka znatno večji od količinske proizvodnje, katere razlika nastaja zaradi porasta cen, spremembe asortimana, zboljšanja kvalitete in boljše produktivnosti.

Visoko preokračanje planov dokazuje, da so podjetja v letu 1954 v mnogih primerih nerealno planirala. LOMO je ob sestavi planov za leto 1954 na to opozarjal. Zaradi nerealnih planov je bila mestna občina Tržič oškodovana za visoke vsote dohodkov.

Gradbeništvo

V letu 1954 je gradbeno podjetje v Tržiču izvršilo gradbenih del v vrednosti 54.510.000 dinarjev ali za 10% manj kot v letu 1953. Od tega je bilo 14.297.000 za dela kapitalne izgradnje in 40.213.000 za dela družbenega standarda. Vzrok za zmanjšanje vrednosti gradbenih del v letu 1954 je predvsem v tem, da so se leta 1953 gradile nove stavbe, ki so se leta 1954

dovrševale, in pa v tem, da se je leta 1954 začelo z gradbenimi deli šele začetkom poletja mesto v zgodnji pomladi.

Posebni problem v gradbeništvu je bilo pomanjkanje mehanizacije. Da poveča zmogljivost gradbenega podjetja, je ljudski odbor nabavil koncem leta 1954 več novih gradbenih strojev v vrednosti 7.716.000 dinarjev.

Cestni promet

Cestni potniški promet je bil v lanskem letu zaradi posredovanja zvečan ter so bile uvedene nove prometne zveze z Ljubljano. Povečanje je naraslo kar za 86%, tovorni promet pa je bil v glavnem isti kot leta 1953, katerega vrše samo domača podjetja.

Investicije

Investicije občine so lani znašale skoraj 81 milijonov dinarjev, med tem ko so podjetja porabila za investicije skoraj 73 milijonov dinarjev. Občina je lani za investicije izdala 11% več kakor pa v prejšnjem letu, podjetja pa 10% manj.

Za katere investicije so bila sredstva porabljena, je bilo že poročano na seji in zborih volivcev, odnosno je razvidno tudi iz družbenega plana.

Izven teh sredstev je OLO Kranj prispeval sredstva za gradnjo planinskih naprav, dalje so se iz posebnih sredstev nadaljevala dela na zakloniščih, iz sredstev vodnega sklada pa se je zavarovalo obrežje Tržiške Bistrice na Loki in rektificirala struga Mošenika v Tržiču.

Mestni sklad za kreditiranje investicij

Mestni sklad za kreditiranje investicij so v letu 1954 izkoristila podjetja: Pilarna Triglav, Kleparstvo, Mlin, Mesarsko podjetje ter Planinsko društvo. Iz plana je podrobno razvidno, koliko teh sredstev je bilo porabljenih za gradnje, opremo in ostalo.

Iz splošnega investicijskega sklada je bilo lansko leto odobrenih 5.310.000 dinarjev, izkoristili pa samo 3.121.000 dinarjev, iz česar je razvidno, da zasebniki, ki gradijo stanovanjske hiše, niso izkoristili odobrenih kreditov.

V naslednjem nam plan prikazuje, koliko so imela naša podjetja odobrenih obratnih sredstev in sicer v višini din 2 milijardi in 79 milijonov, kar znaša 95% kvote prejšnjega leta.

Kmetijstvo

V nadaljnjem poglavju »KMETIJSTVO« prikazuje količnike za preračunavanje katastrskega čistega dohodka in kako so kmetovalci obdavčeni. Iz podatkov je razvidno, da se je davčna osnova posebno lani občutno znižala in v zvezi s tem se je znižala tudi kmečka dohodnina, ki je znašala leta 1953 10.311.000 dinarjev, leta 1954 pa samo 7.631.000 dinarjev. Odmera davkov leta 1954 je bila izvršena pravilno, kar dokazuje od skupaj vloženih prijav samo 2% vloženih pritožb.

Pregled nadalje prikazuje porast goveje živine, občutno pa se je zmanjšalo število drobnice.

Tudi v planšarstvu je bil storjen korak naprej posebno pri gradnji planšarskih objektov, na podlagi česar bo možno planšarstvo stalno večati in posebno v ta namen planine pravilno in dobro izkoristiti.

Gozdarstvo

Kljub temu, da je na območju naše občine 63% gozdne površine, je letni prirastek nižji kot prirastek v okrajnem merilu. Gozd predstavlja poldrug milijon m³ lesne zaloge na panju, letni prirastek pa 23.439 m³. Dovoljen posek s sečnimi dovoljenji je znašal 86% od letnega prirastka, torej dovolj velik, čeprav so posestniki smatrali, da so jim bile odobrene premajhne količine za posek.

Gozdnega sklada je bilo ustvarjenega skupaj din 4 milijone 597 tisoč, ki se je v celoti porabil za gojitev gozdnih drevesnic, za obnovo in nego gozdov, za taksacije, za gozdne komunikacije in ostale stroške.

Trgovina

Blagovni promet v trgovini je v letu 1954 napram letu 1953 znatno porastel in sicer po indeksu kupne moči: leta 1952 — 100, leta 1953 — 130, leta 1954 — 140.

Povečanje blagovnega prometa je pred vsem posledica povečanja industrijske proizvodnje, povečane izbire blaga in povečane kupne moči zaradi povečane zaposlitve v gospodarstvu, delno pa tudi povišanja cen.

Obrt in gostinstvo

Na področju LOMO Tržič je bilo v letu 1954 16 obrtnih podjetij in delavnic socialističnega sektorja in 105 zasebnih obrtnikov, kar dokazuje, da je obrtniška delavnost v Tržiču dokaj

velika, toda še vedno ni zadostno število posameznih obrtniških strok.

Zaradi reorganizacije gostinstva po odredbi LOMO v letu 1954 je na našem področju poslovalo 8 gostinskih podjetij in gostišč socialističnega sektorja, eno gostišče v najemu Turističnega društva, 6 gostišč (od teh dvoje mestnih v najemu) so kot planinske postojanke vzdrževala Planinska društva. Gostinsko omrežje je torej zadostno razširjeno, manjka pa možnosti odajanja prenočišč, ker sta bivša hotela zasedena po stanovanjih.

Vsi gostinski obrati so aktivno poslovali.

Reorganizacija gostinstva je pokazala pozitivne rezultate tako v povečanju prometa kakor tudi v kvaliteti storitev.

II. DEL

Razvoj gospodarstva v letu 1955

Gospodarski razvoj v mestni občini Tržič se bo tudi v letu 1955 razvijal po smernicah in v okviru osnovnih proporcov družbenega plana FLRJ in LRS.

Upošteva se smernice zveznega in republiškega družbenega plana je LOMO pri določanju gospodarskih instrumentov zasledoval pred vsem načelo: stimulirati pred vsem obrtniške, gostinske in komunalne gospodarske organizacije k boljšemu gospodarstvu, večji storilnosti in kulturnejši potrebi ter zagotoviti, da gospodarski instrumenti ne bodo negativno vplivali na stabilnost tržišča in cen.

Za razvoj obrtništva in gostinstva je določen poseben namenski sklad, ki se v tekočem letu posodi OLO Kranj, toda bo v naslednjem letu uporabljen za povzdigo navedenih gospodarskih panog.

V letu 1955 se bo povečala celotna družbena proizvodnja za 7%. Pred vsa industrijska podjetja se postavlja z letošnjim planom osnovna naloga povečati proizvodnjo, ki jo bo 'mogoče doseči: s povečano izrabo proizvodnih zmogljivosti, s preorientacijo proizvodnje na osnovi razpoložljivih domačih virov, z usvajanjem novih proizvodov, predvsem proizvodov za široko potrošnjo itd.

Obe gradbene delavnosti bo v letu 1955 manjši kot v letu 1954, ker ima LOMO manjša investicijska sredstva, vendar bo to vsaj deloma izravnano s povečano sprostitevjo amortizacije podjetij. Vrednost del gradbeništva pa bo predvidoma za

9% višja kot v letu 1954 z ozirom na vrsto predvidenih del.

Kot predvideva družbeni plan OLO Kranj, se bo v letu 1955 dovršil ureditveni elaborat, v prejšnjih letih taksiranih gozdov, tudi za del območja Tržiča in se bo nadaljevalo s takso-cijo nedržavnih gozdov na delu našega območja.

Nadaljevalo se bo s pogodovanjem in izpopolnjevanjem v parcelah gozdnih posestnikov, s čiščenjem gozdnih parcel pleva in pogodovanjem melišča nad Brezjami ter produkcijo gozdnih sadik.

Vrednost kmetijske proizvodnje bo v letu 1955 predvidoma porasla za 1%. Sredstva sklada za pospeševanje kmetijstva se bodo porabila za povzdigo, napredek in zaščito poljedelstva, sadjarstva in živinoreje, predvsem pa za nadaljevanje melioracije planinskih pašnikov in nadaljevanje že začelih objektov na teh pašnikih.

Za leto 1955 se predvideva dvig blagovnega prometa za 5% v skladu s povečano kupno močjo in višjo potrošnjo. Tudi v letu 1955 bo poslovala trgovina po istih načelih kot v preteklem letu. Plačilni sklad se bo izračunaval na podlagi odstotka od prometa, ki je določen za okrajnim družbenim planom.

V trgovini je potrebno doseči kulturno potrebo potrošnikom, pospešen blagovni promet, še večjo izbiro blaga in pocenitev poslovanja.

Promet v gostinskih obratih socialističnega in zasebnega sektorja bo proti planu prejšnjega leta porasel za 35%, v primerjavi z izvršitvijo leta 1954, pa bo gostinski promet enak lanskoletni realizaciji. Tujski promet se bo mogel dvigati samo s prehodnimi obiski na področju mestne občine ker manjka možnosti za prenočevanje v mestu samem, četudi je na celem občinskem območju dovolj gostinskih obratov.

V letu 1954 je bila dejanska izvršitev bruto produkta obrtniške dejavnosti vseh sektorjev za 43% večja, kot je znašal plan. Za leto 1955 se predvideva nadaljnje povečanje za 16%. Z določitvijo zveznih instrumentov je poudarjen pomen razvoja obrtništva. Instrumente za to panogo gospodarstva v letu 1955 v celoti določajo ljudski odbori. Gospodarske organizacije obrtništva so oproščene plačila zveznega davka in s tem je dana možnost, da se lahko čim več sredstev uporabi za nadaljnji razvoj in napredek obrtništva.

Nad vse zanimivo je, kako leto za letom raste družbena proizvodnja in narodni dohodek naše občine. Družbena proizvodnja na enega prebivalca, ne oziraje se na starost, se je od leta 1953, ko je znašala 524.000 dinarjev, povečala na 742 tisoč dinarjev, in narodni dohodek na enega prebivalca, ne oziraje se na starost, je znašal leta 1953 209.300 dinarjev, leta 1954 212 tisoč 400 dinarjev, leta 1955 pa bo že znašal 346.000 dinarjev.

III. DEL

Tretji del plana predpisuje ekonomske instrumente za izvršitev plana za leto 1955.

Da bi bil dosežen gospodarski razvoj, predviden z družbenim

planom za leto 1955, se poleg ekonomskih instrumentov, določenih z družbenim planom FLRJ in LRS, odnosno OLO Kranj, predpisujejo še naslednji ekonomski instrumenti in ukrepi:

Vsa industrijska podjetja, vse obrtne in gostinske ter gospodarske organizacije vplačujejo amortizacijo za leto 1955 po amortizacijskih stopnjah, ki so določene z zveznimi predpisi. Komunalnim gospodarskim organizacijam določi amortizacijo v globalnem znesku, s posebno odločbo, LOMO Tržič. Gospodarske organizacije, ki plačajo v letu 1955 družbene obveznosti v pavšalnem znesku, vplačajo amortizacijo v iznosu, ki ga jim s posebno odločbo določi LOMO Tržič.

Obrestna mera od osnovnih sredstev za obrtniške in komunalne organizacije znaša za leto 1955 po 6%, od sedanje vrednosti osnovnih sredstev. Ne glede na to določilo, znaša obrestna mera od osnovnih sredstev:

2% za gostinska podjetja in gostišča, Javno klavnico, Kino ter Reševalno postajo in

3% za Mehanično delavnico.

Za leto 1955 se mlin v Retnjah v celoti oprosti plačila obresti od osnovnih sredstev.

Dohodki od obresti od osnovnih sredstev se stekajo v sklad za kreditiranje investicij LOMO Tržič.

Plače delavcev in uslužbencev gospodarskih organizacij

Okrajni ljudski odbor v Kranju je v svojem družbenem planu za leto 1955 odobril sestavo tarifnih pravilnikov za leto 1955 in sledeča povečanja obračunskih plač leta 1954:

a) kovinska, lesna, papirna, usnjarska in obutvena industrija 5%, gradbeništvo 5%, Bombažna predilnica in tkalnica 4,47%.

b) za obrtna podjetja se sme raven tarifnih postavk v tarifnih pravilnikih za leto 1955 gibati nad ravni po obračunskih plačah za leto 1954, ki se ugotavljajo po določbah zveznega družbenega plana za leto 1955 takole:

— za nepavšalirana obrtna podjetja 5%

— za komunalna podjetja (zavode) 5%.

c) za gostinska podjetja se skupni plačni sklad s socialnim zavarovanjem določa:

— 11% od doseženega prometa za gostilne in kavarno Zeleznica in

— 13% od doseženega prometa za hotel Pošta.

Ostale pavšalirane gostinske in obrtne gospodarske organizacije formirajo plačni sklad v smislu določb uredbe o delitvi celotnega dohodka.

d) za trgovska podjetja je skupni plačni fond s socialnim zavarovanjem določen z okrajnim družbenim planom v naslednjih stopnjah od doseženega prometa:

— 2,10% za trgovsko podjetje Runo,

— 5% za trgovsko podjetje Prehrana in

— 5% za trgovsko podjetje Preiskrba.

Izkoriščanje plačnega fonda, izračunanega z uporabo stopenj iz prvega odstavka, se veže na doseganje minimalnega blagovnega prometa, katerega večina se za posamezne stroke ali sku-

pine določi z odločbo okrajnega sveta za gospodarstvo na predlog trgovinske zbornice.

Če trgovsko podjetje ali trgovina preseže minimalni blagovni promet, ki je določen za njegovo stroko ali skupino, na podlagi katerega je določen odstotek sklada za plače, sme vzeti v osnovo za izračunavanje plačilnega sklada preseženi blagovni promet po določeni lestvici. Ves ostali presežek se odvede v investicijski sklad podjetja. Če podjetje ne doseže minimalnega prometa, sme za sklad plač obračunati le dejansko doseženi promet in se mu plače po tarifnem pravilniku znižajo v odstotnem razmerju s prometom.

e) prodajalna proizvajalnega podjetja Peko obdrži od rabata, ki preostane po odbitku izplačil po čl. 77 Uredbe o delitvi celotnega dohodka, 40% za prosto razpolago, ostalih 60% pa po plačilu zveznega davka odvede za potrebe OLO Kranj. Od dela, s katerim prosto razpolaga, lahko izkoristi za povečanje plač po tarifnem pravilniku in za odpadajoče socialno zavarovanje največ 50%.

f) Trgovinski odseki kmetijskih zadrug formirajo plačni sklad s socialnim zavarovanjem v naslednjih stopnjah od doseženega prometa:

2,70% KZ Kovor in KZ Križe,

3,20% KZ Podljubelj, KZ Jendol in KZ Leše.

Za trgovinske odseke kmetijskih zadrug se za izračun plačilnega sklada uporabljajo enaki instrumenti, kot za ostala trgovska podjetja in trgovine.

Določitev stopenj od prometa za investicijski sklad v trgovini in gostinstvu.

a) trgovska podjetja trgovine ter gostinski odseki kmetijskih zadrug prenesejo v svoj investicijski sklad 0,5% od prometa, doseženega v letu 1955.

b) gostinska podjetja in gostišča obračunavajo 1% od prometa, doseženega v letu 1955, kot prispevek za svoje investicijske sklade.

Rezervni sklad.

Višina prispevka za rezervni sklad podjetij za leto 1955 se za kmetijske organizacije določi s 5% za trgovska podjetja in trgovine s 3%, za podjetja ostalih gospodarskih panog pa z 2% od povprečnih obratnih sredstev zadnjih treh let.

Delitev dobička gospodarskih organizacij.

a) za gospodarske organizacije panog: industrija in gradbeništvo se delež na dobičku, ki preostane po odbitku zveznega davka, obveznosti po čl. 39 Uredbe o delitvi celotnega dohodka in anuitet za posojilo iz okrajnega ali mestnega investicijskega sklada, ter najvišji odstotki, od katerih se ti deleži lahko uporabijo za povečanje plač preko tarifnega pravilnika in za odpadajoče socialno zavarovanje, določijo v naslednjem procentu:

Pilarna Triglav 70% od skupnega deleža podjetja,

Tovarna kos in srpov 50% od deleža podjetja,

Lesno industrijsko podjetje 70% od deleža podjetja,

ILGI, Industrija lesne galanterije 70% od deleža podjetja,

Tovarna lepenke 40% od deleža podjetja,

Bombažna predil. in tkalnica 50% od deleža podjetja,

Runo tovarna usnja 70% od deleža podjetja,

Peko tovarna obutve 80% od deleža podjetja in

Gradbeno podjetje 70% od deleža podjetja.

Znesek, ki ga gospodarske organizacije, v okviru zgoraj določene omejitve plačnega fonda iz dobička uporabi za izplačila dopolnilnih plač in prispevkov za socialno zavarovanje, ne more biti višji od 30% plačnega sklada po tarifnem pravilniku brez socialnega zavarovanja.

b) kmetijske zadruge ter samostojni obrati kmetijskih zadrug obdržijo od dela dobička, ki preostane po izdvojitvi 50% za njihov sklad gospodarskih investicij po kritju izplačil po 39. členu Uredbe o delitvi celotnega dohodka in anuitet za posojila iz okrajnega investicijskega sklada, 40% za prosto razpolaganje, ostalih 60% pa odvedejo v sklad za pospeševanje kmetijstva.

Od dela ostanka dobička, ki ga imenovane organizacije obdržijo za prosto razpolaganje, se lahko uporabi za izplačilo dopolnilnih plač in socialnega zavarovanja največ 50% s tem, da ta izplačila ne morejo biti višja od 30% plačnega sklada po tarifnem pravilniku brez socialnega zavarovanja.

c) trgovska podjetja in trgovine obdržijo od dela dobička, ki preostane po odbitku zveznega davka, 20% za svoj investicijski sklad, ostalih 80% pa predstavlja dohodek okraja.

d) gostinska in obrtna podjetja odvajajo za potrebo LOMO Tržič 75% od dela dobička, ki preostane po odbitku obveznosti po čl. 39 Uredbe o delitvi celotnega dohodka in po kritju anuitet iz okrajnega oziroma mestnega investicijskega sklada.

Dopolnilna dohodnina kmetov.

Dalje sledi v planu lestvica z dopolnilno dohodnino kmetov. Ta se malenkostno razlikuje od lanske, ker smo jo dogovorili z OLO Kranj in Radovljico vsoglasili za vso Gorenjsko.

Nadalje sledijo lestvice za dopolnilno dohodnino od samostojnih poklicev in premoženja.

Kot je že določeno, bodo posebni zvezni in republiški predpisi določali podrobnosti glede mestnih doklad. Plan te doklade samo omenja ter bo glede tega izdan naknadno poseben odlok LOMO.

Dohodki ljudskega odbora mestne občine Tržič.

Ljudski odbor mestne občine Tržič izkoristi za kritje svojega proračuna in investicijskega sklada:

a) v celoti sledeče dohodke iz svojega področja, ki so prosti republiške obdavčitve:

mestni prometni davek,

mestne takse,

vračila zneskov gospodarskih organizacij iz prejšnjih let, obresti od osnovnih sredstev,

50% od dobička obrtnih, gostinskih in komunalnih podjetij,

anuitete iz mestnega sklada za kreditiranje investicij gospodarskim organizacijam,

b) za kritje proračuna in investicijskega sklada v celoti sledeče dohodke iz svojega področja, s tem, da od tistih predhod-

no odvede prispevek za LRS po stopnji 65%:

1% prometnega davka državnega sektorja,

50% prometnega davka za družnega in privatnega sektorja,

zemljarino,

dopolnilno dohodnino kmetov,

dopolnilno dohodnino ostalih poklicev in premoženja,

mestne doklade od kmetov,

mestne daklade od ostalih poklicev in premoženja,

davek na tujo delovno moč,

davek na dediščine in darila,

državne takse,

dohodke uradov in ustanov,

ostale dohodke,

preostali obdavčljivi delež na dobičku obrtnih, gostinskih in komunalnih podjetij.

c) delež na dobičku podjetij iz panog industrije, gradbeništva, gozdarstva in trgovine iz svojega področja, kakor preostane po predhodni izvedbi prispevka za LRS in sicer:

celotni okrajni delež na dobičku gradbenih podjetij za svoj sklad za gradnjo stanovanj,

od okrajnega deleža na dobičku ostalih podjetij, ker ima LOMO Tržič 36, 67% delež.

Skladi.

a) sklad za obnovo gozdov se formira po tarifi. Po odvedbi 35% v republiški gozdni sklad se preostali sklad izkoristi po posebnem predračunu gozdnega sklada, ki ga upravlja OLO Kranj.

b) sklad za kreditiranje gospodarskih investicij pri LOMO Tržič se formira v letu 1955 iz sredstev neizkoriščenega sklada za formiranje investicij v letu 1954, od obresti od osnovnih sredstev obrtništva in gostinstva, od viška ostanka deleža dobička v obrti in gostinstvu, od anuitet od posojil iz investicijskega sklada LOMO in presežka iz proračunskih dohodkov iz leta 1954.

V ta sklad se stekajo med letom še dohodki od denarnih kazni in koristi, po čl. 76 Uredbe o gospodarjenju za osnovni sredstvi, preostanek izkupička od prodanih osnovnih sredstev.

V sklad za kreditiranje gospodarskih investicij LOMO vplačani dobiček in obresti od osnovnih sredstev gostinskih in obrtnih gospodarskih organizacij, je namensko vezan samo na pospeševanje obeh navedenih panog.

c) V sklad za pospeševanje kmetijstva pri LOMO se odvedejo sredstva v višini din 15% planirane dopolnilne dohodnine kmetov v letu 1955. V ta sklad se stekajo tudi dohodki, ki jih vplačajo okrajni ljudski odbor, zadruga in drugi plačniki. Sredstva tega sklada se uporabljajo izključno za pospeševanje kmetijstva, kot je to določeno pri razdelitvi dohodkov ljudskega odbora.

Sredstva za pospeševanje kmetijstva, s katerimi razpolagajo zadruga gospodarske organizacije, izkoristijo te organizacije po določilih in smernicah »Načrta za povečanje kmetijske proizvodnje«, ki je sestavni del družbenega plana OLO Kranj.

d) sklad za gradnjo stanovanj bo v letu 1955 znašal skupaj 34.827.000 dinarjev.

Delež LOMO na okrajnih sredstvih iz tega sklada temelji na določilih vzveznega družbenega plana s tem, da LOMO uporabi (po izvršeni republiški obdavčitvi) celotni okrajni delež dobička gradbenih podjetij na območju LOMO Tržič za formiranje tega deleža, med tem, ko se preostala sredstva stekajo v stanovanjski sklad potom participacije na okrajnem deležu dobička.

Celotni dohodki od najemnin za stanovanjske in poslovne prostore bodo znašali 6 milijonov 811.000 din in se razdelijo v amortizacijske sklade, v sklad za vzdrževanje hiš, v sklad za hišno upravo in sklad za zidanje stanovanjskih hiš.

S skladi razpolagajo hišni sveti, izvzemši skladov za zidanje stanovanjskih hiš, ki se stavlja na razpolago LOMO za novogradnje.

f) iz prenešenih neizkoriščenih sredstev okrajnega vodnega sklada iz leta 1954 bo po družbenem planu porabljeno za regulacijo Tržiške Bistrice 4 milijone dinarjev.

Sredstva mestne občine Tržič

1. Lastni dohodki občine

dopolnilna dohodnina kmetov	1.890.000
mestne doklade na dohodnine kmetov	525.000
dopolnilna dohodnina ostalih poklicev	1.400.000
mestne doklade na dopolnilno dohodnino ostalih poklicev	350.000
davek na tujo delovno moč	105.000
davek na dediščine in darila	210.000
zemljarina	86.000
dohodki uradov in zavodov	105.000
državne takse	245.000
ostali dohodki	525.000
mestni prometni davek	12.000.000
mestne takse	1.000.000

Skupaj 18.441.000

obresti od osnovnih sredstev 1.506.000

delež na dobičku gostin. obrtn. in komunalnih podjetij

neobdavčeni del 5.946.000

obdavčeni del 1.017.000

mestne anuitete 1.779.000

vračila gosp. organ. prejšnjih let 450.000

Skupaj 10.698.000

2. Udeležba na dohodkih OLO:

36,67% udeležba LOMO na okrajnem delu dobička od osnove 126.154 din	46.260.000
del prometnega davka: državni	5.158.000
zadružni in privatni	1.190.000
Skupaj	52.608.000

Skupna sredstva LOMO (kot osnova za prispevek v sklad za gradnjo stanovanj) 81.747.000

3. Dohodki LOMO (od OLO in lastni):

od OLO delež na okrajnem skladu za gradnjo stanovanj	14.371.000
celotni okrajni delež na dobičku gradb. podjetij	1.033.000
lastni: uprava stanovanjske skupnosti, sklad za gradnjo stanovanj	1.660.000
industrija in gradbeništvo dogovorno 50% sklada za samostojno razpolaganje	20.548.000
Skupaj	35.160.000
plus 3% prispevkov od LOMO dohodkov skupaj za gradnjo stanovanj	2.452.000
ostanek neizkoriščenega mestnega sklada za kreditiranje investicij	37.612.000
od državnega sekretariata za notranje zadeve za gradnjo stanovanjske hiše	453.000
13.000.000	
vsota vseh sredstev mestne občine za leto 1955	132.812.000

Izdatki:

administrativni proračun	70.000.000
proračunske investicije	22.074.000
sklad za pospeševanje kmetijstva	810.000
sklad za gradnjo stanovanj	34.827.000
sklad za kreditiranje gosp. investicij	5.101.000
vsota vseh izdatkov mestne občine za leto 1955	132.812.000

JAVNA DRAŽBA

Ljudski odbor mestne občine Tržič razpisuje v smislu člena 3. Uredbe o prodaji stanovanjskih hiš iz splošnega ljudskega premoženja (Uradni list FLRJ št. 17-101/53) in Uredbe o dopolnitvi uredbe o prodaji stanovanjskih hiš iz splošnega ljudskega premoženja (Uradni list FLRJ št. 31-264/53) in Odloka LOMO Tržič o prodaji stanovanjskih hiš iz splošnega ljudskega premoženja na javni dražbi (Uradni list LRS številka 43-500/53) javno dražbo stanovanjskih hiš iz splošnega ljudskega premoženja in sicer:

1. Tržič, Proletarska c. št. 22, dvostanovanjska hiša, izklicna cena din 792.000.—

2. Tržič, Koroška cesta številka 2, dvostanovanjska hiša, izklicna cena din 1.176.000.—

3. Tržič, Partizanska ul. št. 27, enostanovanjska hiša, izklicna cena din 1.124.200.—

4. Tržič, Trg svobode št. 3, enostanovanjska hiša, izklicna cena din 1.360.000.—

5. Tržič, Prehod št. 1, enostanovanjska hiša, izklicna cena din 1.162.000.—

6. Tržič, Koroška cesta št. 32, dvostanovanjska hiša, izklicna cena din 964.000.—

7. Tržič, Trg svobode št. 2, dvostanovanjska hiša, izklicna cena din 1.764.000.—

8. Kovor št. 53, dvostanovanjska hiša, izklicna cena din 1.521.000.—

9. Kovor št. 27, enostanovanjska hiša, izklicna cena din 423.600.—

10. Pristava št. 35, dvostanovanjska hiša, izklicna cena din 2.013.200.—

11. Sebenje št. 43, dvostanovanjska hiša, izklicna cena din 1.883.200.—

Pred pričetkom javne dražbe mora kupec položiti varščino v višini 15% izklicne cene, katere se sme uporabiti za dopolnitev poslednjega obroka kupnine. V petnajstih dneh po pod-

pisu kupne pogodbe, mora kupec položiti četrtino kupnine, preostali del pa v dveh enakih obrokih v dveh mesecih po podpisu kupo prodajne pogodbe.

Vknjižba lastninske pravice in druga opravila, ki so v zvezi s prodajo stanovanjskih hiš, so oproščena taks, v številni sodnih taks in prometnega davka. V kolikor bi pa nastali stroški pri delitvi parcel ali drugih opravil, nosijo stroške kupci.

Borci, ki so sodelovali v NOV od 1941., 1942. in 1943. leta, družinski člani borcev, ki so se borili in ki so padli v NOB, vojaški vojni invalidi in izseljenci — povratniki lahko kupijo stanovanjsko hišo na obroke.

Javna dražba se bo vršila dne 30. junija 1955 ob 8. uri zjutraj v mestni zbornici LOMO.

Komisija za prodajo stanovanjskih hiš iz splošnega premoženja.

Obvestilo pošte Tržič

V času od 15. maja do 15. septembra posluje pošta:

dopolodne od 8.—13. ure

popoldne od 17.—19. ure.

Zaradi poznejšega dohoda pošte se vrši izdaja časopisov v pošti ob nedeljah od 10.—10.30

Novo vključeni telefonski naročniki, ki še niso vpisani v telefonski imenik za leto 1955 so:

Gozdni revir Tržič,	
Partizanska 11	3-26
Martinčič dr. Tone,	
zdravnik	2-43
Peko, tovarna obutve	3-40
Primožič Ivan, veterinar,	
Bistrica	3-81
Runo, trgovsko podjetje,	
Tržič	3-47
Vajenska šola	3-87
»Zvezda - Kranj«, poslovalnica v Tržiču	3-28
Spremenjene telefonske številke:	
Gostilna Žumer, Bistrica	3-71
Osnovna šola	3-77
Radiomehanika, Tržič	3-48

Poročila o poslovanju in zaključni računi tržiških podjetij za leto 1954

SEZNAM

gospodarskih organizacij, katerim so bile do 20. junija od LOMO Tržič že izdane odločbe o pritrditvi zaščitnega računa za leto 1954:

1. Gostišče pri Lojzku, Tržič
2. Gostišče pod Košuto, Podlublje.
3. Gostišče pri Gašperinu, Tržič.
4. Gostišče pri Benku, Križe.
5. Gostišče pod Lipo, Pristava.
6. Gostišče pri kolodvoru, Tržič.
7. Gostilna in kavarna Zelenica, Tržič.
8. Hotel Pošta, Tržič.
9. Trg. podjetje »Preskrba«, Tržič.
10. Trg. podjetje »Prehrana«, Tržič.
11. Komunalni obrati Tržič.

12. Javni vodovod Tržič.
13. Uprava javnih zemljišč.
14. Klavnica.
15. Mehanična delavnica.
16. Radio - mehanika.
17. Kleparstvo in vodno inštalaterstvo.
18. Reševalna postaja.
19. Gostišče pri Zumru, Bistrica.
20. Gostišče v gradu Puterhof.
21. Dijaški dom in vrtec.
22. Dom oskrbovancev.
23. Uprava pokopališča.
24. Trg. podj. »Runo«.
25. Trg. podj. »Peko«.
26. Lekarna.
27. Pletilstvo.
28. Mesarsko podjetje.
29. Tesarstvo.
30. Kino.
31. Pekarija.

Hotel „Pošta“ s poslovalnico „Pod Kukovnico“

Z decentralizacijo gostinskih podjetij »Storžič« in »Zelenica« se je ustanovilo novo podjetje pod imenom Hotel Pošta s posl. »Pod Kukovnico« Tržič in pričelo poslovati kot samostojno s 1. januarjem 1954. V svojem sklopu je imelo 1 restavracijo s

kuhinja za prehodne goste in nekaj abonementov, tujske sobe in gostilno in je zaposlovalo 10 uslužbencev. S 1. oktobrom pa je prevzelo še bife kina in v takem obsegu uspešno dokončalo prvo leto svojega obstoja s 141 tisoč dobička.

Aktiva:

a) Osnovna sredstva:	v tisočih
1. Osnovna sredstva	1013
2. Investicije v teku	—
3. Izločena sredstva	471
b) Obratna sredstva:	
4. Denarna sredstva	394
5. Surovine in material	776
6. Proizvodnja	—
7. Gotovi izdelki in blago	—
8. Aktivne časovne razmejitve	—
c) Sredstva v obračunu in druga aktiva:	
9. Kupci in druge terjatve	459
10. Druga aktiva	116
d) Finančni uspeh:	
11. Razporejeni dobiček	141
Skupaj aktiva	3370

Pasiva:

a) Viri osnovnih in izločenih sredstev:	
1. Sklad osnovnih sredstev	935
2. Dolgoročni krediti	—
3. Razni skladi	225
4. Drugi viri financiranja investicij	78
b) Viri obratnih sredstev:	
5. Banka — krediti	352
6. Angažirani del lastnih skladov	—
7. Pasivne časovne razmejitve	—
c) Viri sredstev v obračunu in druga pasiva:	
8. Dobavitelji in druge obveznosti	1301
9. Druga pasiva	338
d) Finančni uspeh:	
10. Dobiček	141
Skupaj pasiva	3370

Kleparstvo in vodno inštalaterstvo

Podjetje zaposluje 18 ljudi in sicer knjigovodjo, direktorja, ki dela v obratu, vrši posle skladiščnika in nabavlja material, 10 kleparskih in vodnoinstalaterskih pomočnikov in 6 vajencev. V letu 1954 smo imeli veliko naročil in dela in sicer: izvršili vsa kleparska dela in vodovodne in sanitarne naprave za LOMO: četvorčki na Fabriki, potem za Bombažno predilnico in tkalnico; obnova lesno-

cementnih streh na tovarniških objektih, nato za Lesno industrijsko podjetje: prekrivanje streh in ventilacijske naprave v raznih tovarnah. Izdelovali smo tudi večjo količino patentnih dimnih kolen in cevi, katere smo dobavljali večjim grosističnim podjetjem.

V letu 1954 smo kupili hišo, za katero smo dobili dolgoročni investicijski kredit za dobo 20 let. Stavbo smo delno že pre-

uredili, tako da imamo v prvem nadstropju novo higiensko delavnico, ki ustreza predpisom.

Spodnje prostore pa imamo namen preurediti v letošnjem letu.

Aktiva:

a) Osnovna sredstva:	v tisočih
1. Osnovna sredstva	1.688.000
2. Investicije v teku	836.000
3. Izločena sredstva	4.000
b) Obratna sredstva:	
4. Denarna sredstva	—
5. Surovine in material	687.000
6. Proizvodnja	—
7. Gotovi izdelki in blago	—
8. Aktivne časovne razmejitve	31.000
c) Sredstva v obračunu in druga aktiva:	
9. Kupci in druge terjatve	1.141.000
10. Druga aktiva	190.000
d) Finančni uspeh:	
11. Razporejeni dobiček	1.393.000
Skupaj aktiva	5.970.000

Pasiva:

a) Viri osnovnih in izločenih sredstev:	
1. Sklad osnovnih sredstev	1.688.000
2. Dolgoročni krediti	836.000
3. Razni skladi	—
4. Drugi viri financiranja investicij	—
b) Viri obratnih sredstev:	
5. Banka — krediti	500.000
6. Angažirani del lastnih skladov	—
7. Pasivne časovne razmejitve	33.000
c) Viri sredstev v obračunu in druga pasiva:	
8. Dobavitelji in druge obveznosti	1.011.000
9. Druga pasiva	509.000
d) Finančni uspeh:	
10. Dobiček	1.393.000
Skupaj pasiva	5.970.000

Zaključni račun je potrdil LOMO Tržič z odločbo številka 529-2/55, z dne 28. aprila 1955.

Stritih Franc, drž. tesarški mojster

Podjetje je izvrševalo v glavnem investicijska dela in je doseglo skupno realizacijo 12.420.000, proti planirani 6.500.000 din. Doseženi dobiček planiranega v sorazmerju s preseganjem planirane realizacije presega.

Aktiva:

a) Osnovna sredstva:	v tisočih
1. Osnovna sredstva	2.601.000
2. Investicije v teku	—
3. Izločena sredstva	1.239.000
b) Obratna sredstva	
4. Denarna sredstva	257.000
5. Surovine in material	887.000
6. Proizvodnja	—
7. Gotovi izdelki in blago	—
8. Aktivne časovne razmejitve	—
c) Sredstva v obračunu in druga aktiva:	
9. Kupci in druge terjatve	1.376.000
10. Druga aktiva	20.000
d) Finančni uspeh:	
11. Razporejeni dobiček	2.113.000
Skupaj aktiva	8.493.000

Pasiva:

a) Viri osnovnih in izločenih sredstev:	
1. Sklad osnovnih sredstev	2.601.000
2. Dolgoročni krediti	—
3. Razni skladi	1.196.000
4. Drugi viri financiranja investicij	57.000
b) Viri obratnih sredstev:	
5. Banka — krediti	1.028.000
6. Angažirani del lastnih skladov	—
7. Pasivne časovne razmejitve	195.000
c) Viri sredstev v obračunu in druga pasiva:	
8. Dobavitelji in druge obveznosti	692.000
9. Druga pasiva	611.000
d) Finančni uspeh:	
10. Dobiček	2.113.000
Skupaj pasiva	8.493.000

Zaključni račun je potrdil LOMO Tržič z odločbo številka 902-1/55, z dne 26. maja 1955.

Obisk taborišča Mauthausen

Dne 4. in 5. maja sta odpeljala dva posebna vlaka iz Jugoslavije, ki ju je organiziral Putnik - Slovenija, v Avstrijo, na obisk taborišča Mauthausen in odkritje spominske plošče žrtvam nemškega nasilja.

Iz vseh krajev Slovenije in tudi ostale Jugoslavije se je prigraslilo mnogo potnikov, zlasti mnogo tistih, ki so preživeli mesece in leta v tem strahotnem taborišču in pa svojci tistih, kateri se iz njega niso nikoli več vrnili. Iz Tržiča in okolice se nas je prigraslilo 12, med temi dva iz Loma in dva od Sv. Ane, dalje tov. Lovro Cerar, predsednik občine, tov. Jagodic, predsednik ZB Tržič, Janko Vogrič, Plantan Franc, Ignac Tršinar, Milica Bahun roj. Janežič in jaz. Kasneje se nam je pridružil še Karel Kravcar. Izmed naštetih so preživljali strahotne dni v taborišču Karel Kravcar, Janko Vogrič, Franc Plantan, Milica Bahun in Meglič iz Loma ter Lovro Cerar.

Za nas, ki smo se prigrasili pri Putniku v Kranju, je bil odhod v sredo, dne 4. maja ob 18. uri zvečer iz Ljubljane. Drugi dan smo prispeli ob 11. uri na Dunaj. Dne 6. maja smo se odpeljali iz zapadnega kolodvora ob 7. uri zjutraj našemu cilju naproti. 3 ure smo se vozili po zelo lepi pokrajini. Na postaji Mauthausen smo izstopili in po približno enourni hoji prišli v taborišče. Tam smo se sešli z drugo skupino, ki je odšla iz Ljubljane dan kasneje preko Salzburga. S Putnikovim avtobusom je prispela tudi jugoslovanska delegacija za nedeljsko mednarodno proslavo in odkritje spomenikov in spominskih plošč. Z njimi je kot delegat prispel Kravcar.

Tov. Cerar je nas Tržičane najprej peljal v takozvano karranteno. To je bil posebej ograjen prostor z visokim zidom, kjer je stalo prej nekaj barak, zdaj pa je ostala samo še ena, prav tista, v kateri je preživljal svoje žalostne dni on sam. V njej ni bilo nobenega pohištva, interniranci so morali ležati na golih tleh v dolgih vrstah drug za drugim. To so bile barake smrti, redko kdo je prišel ven.

Ko se je pričela spominska svečanost, smo se vrnili k vходу, kjer je bila za to priložnost vzidana spominska plošča, posvečena žrtvam jugoslovanskih narodov. Peveci, ki so se zbrali kar iz vrst potnikov, so zapeli nekaj žalostink, potem pa je govoril zastopnik Glavnega odbora Zveze borcev. Pretresljive besede nam bodo ostale vedno v spominu. Nad vhom taborišča, ki sta ga na vsaki strani obdajala dva razgledna stolpa, od koder je bil razgled na vse strani, je bilo nešteto napisov v vseh jezikih, katere so govorili interniranci: »Nikoli več!« — »Nie wieder!« — »Nikada više!« itd.

Taborišče samo je zelo veliko in razsežno. Stoji na prijaznem hribčku in ima prekrasen razgled na slikovito okolico. Po dolini se vije precej široka Donava med griči, gozdovi in ravinami; vanjo pa se izliva pri mestu Ensu reka Ens. Tabori-

šče je kot ogromna trdnjava. Zidana je iz kamnov, ki so jih na hrbtih nanosili interniranci iz kamnoloma, ležečega v dolini. Od tam je bilo speljanih 164 stopnic in še precej dolga pot po hribu. Taborišče je bilo obdano z električno žico visoke napetosti in z mnogimi razglednimi stolpi. Koliko življenj je omahnilo na tej žici, ko niso mogli več prenašati nečloveških muk in so si sami raje izvolili tako smrt! Nešteto jetnikov pa je izgubilo življenje med potjo, ko so nosili kamene; ker niso mogli prenašati teže bremena, so jih stražarji tepli, suvali in streljali.

Tov. Kravcar nas je kot stari znanec taborišča vodil po barakah in prostorih. Najprej smo si ogledali slačilnico, kjer so morali interniranci oddati svojo obleko, za njo pa je kopalnica, kamor so jih vedno poslali po sprejemu v taborišče.

Marsikomu je bilo usojeno, da že iz teh prostorov ni prišel več živ, ker ga je v posebnem, za to zidanem skrivališču pričakal gestapovec in mu poslal strel v tilnik. Naša pot nas je vodila naprej v plinsko celico, kjer jih je umrlo tisoče in tisoče. Poleg nje je bil poseben

prostor, v katerem je stala kamenita miza, na kateri so žrtvam pred grozno smrtjo porovali še zlate zobe. Nadaljnji prostor je bil krematorij, to so tri peči, v katerih so požigali trupla pobitih sirot. Malo dalje smo videli napol izgotovljeno plinsko celico, v kateri bi lahko zadušili 400 ljudi naenkrat. Na srečo pa do tega ni prišlo nikoli, ker je bilo prej konec vojne. Zraven te celice je bil prostor, namenjen za tiste internirance, ki bi to ogabno delo morali vršiti. Ti ljudje bi morali biti vedno v teh prostorih — nikoli bi ne prišli na zrak in v stik z ostalimi sotrpini po blokih. Prostor poleg krematorija so rabili za trupla, ki so jih imeli včasih nagradena na kupe, ker peči niso mogle dovolj hitro požirati. Poleg teh prostorov, ki so bili v barakah, pa je bila zidana stavba z dolгим hodnikom. Na vsaki strani so bile operacijske sobe, kjer so gestapovski zdravniki vršili poskuse nad živimi in še komaj živimi ljudmi. V kletih so res imeli ogromno podgan, namenjenih za poskuse, ki so jih vedno kazali tujim mislijam, ki so prišle na ogled taborišča, a njih so bolj

zanimali ljudje, kot pa podgane.

Internirance so mučili tudi s tem, da so morali stati na takozvanem Appelplatzu po ure in ure, ako se je dognalo, da je hotel kateri izmed obsojencev pobegniti in dokler tega niso našli. Nekatere jetnike so polivali z mrzlo in vročo vodo in jih nato poslali na mraz. Tako so napravili z nekim ruskim generalom, ki je postal dobesedno ledena mumija. Nekemu Špancu, ki je bil tetoviran po vsem telesu, so živemu sneli kožo s hrbta, da je gestapovska ženska imela torbico iz nje.

S solznimi očmi in žalostnim srcem sem si ogledovala ta nesrečni in tako lepi kraj. Pri spominski plošči sem prižgala svečko in se v duhu spominjala svojega ubogega brata, profesorja Jožeta Štera, ki je moral prestati eno izmed naštetih težkih smrti, kajti nikoli nisimo zvedeli koliko časa je po prihodu v taborišče še živel in kako je umrl. Slava padlim borcem junakom! Slava njihovemu spominu!

Popoldne smo se počasi vrnili v mesto in se ob 5. uri odpeljali proti Salzburgu, kamor smo prispeli ob 8. uri zvečer. Po triurnem postanku, ko smo si mimogrede še malo ogledali mesto, smo ponoči nadaljevali pot proti domu. **Mirka Stritih**

Puterhof deset let v svobodi

Komaj so utihnili zadnji streli trdega štiriletnega boja za obstanek in svobodo, že so Puterhofci trdo poprijeli, da obnovijo požgane in porušene domove.

Mnogo udarniških ur so napravili prebivalci Puterhofa pri obnavljanju ruševin, že več pa pri poseku lesa, ki je bil nekaj let po vojni edini dohodek, iz katerega je dobivala sredstva izmučena domovina. Tudi od drugod so prihajale delovne brigade ter pomagale pri poseku in spravilu lesa. Nekaj 100.000 m³ ga je prispevala naša mala, lepa dolinica za napredek in obnovo.

Obnovljena je bila žaga, ki je kmalu začela obratovati s polno zmogljivostjo. Tudi stanovanja na »štali« so bila obnovljena. Zgradili so jih celo nekaj več, kot jih je bilo pred vojno. Velika volja, ki so jo imeli ljudje, se je poznala povsod tam, kjer je bilo najbolj potrebno.

OF je imela v Puterhofu že med vojno močne korenine, po vojni pa so se njeni verni nasledniki v njem še bolj okrepili. Mladinska organizacija je bila podjetna, pa tudi žene so s svojo organizacijo mnogo pripomogle k napredku. Geslo Puterhofcev je bilo: Prvi v boju — prvi pri obnovi! V Medvodah je bila obnovljena stanovanjska hiša, kjer so štiri družine dobile lepa sodobna stanovanja. Tudi grad je bil nekoliko obnovljen. Prizadevne organizacije so si zgradile lepo prostorno dvorano, v kateri se sedaj že nekaj let odvijajo kulturne prireditve vseh množičnih organizacij. Letos pa, ko bomo dobili primeren električni tok, bomo imeli v njej redne tedenske kinopredstave.

Osnovana je bila strelska družina, ki z velikim poletom

gradi novo strelišče. Sindikat je lani zgradil lepo sodobno kegljišče, na katerem vadi dokaj močno kegljaško društvo, ki se že samozavestno uveljavlja na medklubskih tekmovanjih. Pred kratkim ustanovljena gasilska četa je zelo delavna in vzbuja ob rednih vajah veliko pozornost. Gasilski dom bodo pa kmalu dokončali v prostorih garaže.

Sedaj imamo v Puterhofu lepo urejeno trgovino, podružnico »Preskrbes«, ki v zadovoljstvo vaščanov skrbi za vsa potrebna vsega na zalogi. Tudi gostinski prostori so privlačno urejeni in če izvzamemo ljubeljsko gostišče, v tržiški občini po lepoti in legi kakor tudi po opremljenosti in postrežbi, nimajo primere.

Cesta Puterhof—Tržič bo prenovljena

Ze nekaj let si Gozdna uprava prizadeva, da bi izboljšala to cesto. Priznati moramo, da ji je to do neke mere uspelo. Primerjajmo samo ozko, blatno cesto, po kateri smo hodili zablateni do kolen, in sedanjno. Vsi mostovi od Tržiča do Medvod so že temeljito prenovljeni, le »Šimnovoga« bodo šele letos popravili. Čez nekaj časa bo človek, ki bo šel po naši lepi dolinici, prijetno presenečen, kajti cesta, v katero bo vložene

Tudi Turistično društvo ima v Puterhofu nekaj navdušenih pristašev.

Danes je v Puterhofu čisto normalno življenje. Samozavestni Puterhofci pa upajo, da jim bo občinski odbor še letos dal kredit za prenovitev elektrarne, kajti elektrika je poleg opuščenega žage ter neizgotovljenega gradu največji vzrok nevolje, sicer dobrovoljnih in veselih Puterhofcev.

Velik napredek, ki ga je dosegla majhna gorska vasica, nam je v izpodbudo ter dobra ocena desetletnega dela v socialistični domovini. V Puterhofu imamo vse pogoje za napreden razvoj in upamo, da bomo tudi v bodoče mogli zabeležiti tolikšen ali še večji napredek.

Avtobus Tržič—Poreč

SAP - Ljubljana je uvedel redne nedeljske vožnje v letni sezoni iz Tržiča v Poreč z naslednjim voznim redom:

odhod	iz Tržiča	4.00
prihod	v Poreč	10.20
odhod	iz Poreča	16.00
prihod	v Tržič	22.20

Popravi!

V avtobusnem voznem redu, ki smo ga objavili v zadnji številki je čas odhoda nedeljskega popoldanskega avtobusa iz Tržiča do gostišča označen pomotoma ob 13.00 namesto ob 14.00. Pripominjamo, da razen tega vozi po potrebi avtobus v gostišče tudi še ob 15. uri

Andrej Tišler:

Na Koroško

(Nadaljevanje)

Med Vrbo, ob Vrbskem jezeru in Beljakom leže lepe slovenske vasi Lipa (Lind), St. Jurij na Strmem, Podravlje (Föderlach), Skočidol (Götestal), Domačale itd. Po štetju l. 1910 je bilo tu še nad tričetrstine vseh prebivalcev Slovencev. V Podravljah, to je na levem bregu Drave, je danes slovenska kmetijska šola.

Beljak (Villah) je važno železniško križišče, dočim iz Celovca vodijo le 4 proge, to je proti St. Vidu, Velikovcu, Mariboru, Beljaku in Jesenicam; iz Beljaka se lahko odpeljemo proti Tirolski, Solnograški, preko St. Vida na Zg. Koroško in Stajersko, v Celovec, proti Jesenicam, proti Trbižu in v Ziljsko dolino. Mesto je že staro, omenja se že leta 878 ter se je zaradi svoje lege že v 12. stoletju razvilo v trgovsko mesto. Kakor Celovec je tudi Beljak danes že docela pomemben. Priseljenci Slovenci se vtapljajo v nemškem morju. Od leta 1809 do 1813 je bil Beljak glavno mesto beljaškega okrožja novoustavljene Ilirije. Ljudsko štetje leta 1910 izkazuje od 19.415 prebivalcev približno četrtino Slovencev. Ko smo si ogledali lepo snažno mesto Beljak, nadaljujemo pot proti zahodu, da obiščemo Slovence v Ziljski dolini, katero namaka reka Zilja, ki priteče iz nemške lešanske doline in se blizu Beljaka zlije v Dravo.

Prešmentana Zila,
Kako je velka,
Sm' pobič čez gazu,
Je v škornje mi šva.

Ziljska dolina je ponos Korotana, ne samo po lepoti, ampak tudi zaradi lepe narodne noše, šeg, običajev in lepega ziljskega slovenskega narečja. Daleč slovi n. pr. običaj »štehvanja« na dan cerkvenega žegnjanja popoldne. Po obedu zasedejo fantje lepo okrašene konje, brez sedel ter jahajo na vas pod lipo, kjer je nataknen lesen čeber na primerno visokem kolu. Nato v skoku jezdijo proti oziroma mimo čebra na kolu. Vsak jezdec ima v roki železen količek, s katerim udari v diru po čebru. To se ponavlja toliko časa, dokler se čeber ne razsuje. Nato sledi razdeljevanje obročev pri kolu, kjer je bil prej nataknen čeber. Ob njem stoji mož, ki fantom deli obroče. Vsak jezdec si v diru natakne obroč na železen količek. Nato pristopi dekle v narodni noši ter poda venec možu, ki je prej delil obroče. Mož vpraša dekle, ali je venček prost. Tega dobi potem fant, ki je razbil čeber. Dekle ima tudi pravico, da sama imenuje fanta, kateremu naj pripada venec. Mož, ki je prej delil obroče, sedaj fantom nastavlja venec, katerega mora fant, če hoče veljati za zmagovalca, v diru ujeti na količek. Fant, ki je odnesel zmago, ko je ujel venec, pelje tisto dekle, ki je venec prinesla, na prvi ples.

Ziljsko dolino ločijo od sosednje Italije visoke Karnske Alpe. Mi bomo obiskali samo slovenski del precej dolge doline, ki sega nekako do Smohorja (St. Hermagor). Trg tvori neka-

ko središče Ziljske doline. Nekdaj je bil popolnoma slovenski, sedaj pa je znatno pomemben. Uro hoda vzhodno od Smohorja je vas Brdo (Egg), kjer je bil doma stari bojevnik za pravice Koroških Slovencev, bivši poslanec Fr. Grafenauer. Blizu Melvič leži 1 kvadratni kilometer veliko Prešeško jezero. Dalje na desnem bregu Zile leže še: Blače (Vorderberg), Gorje, Strajaves (Hohenturm). Na levem bregu pa Borlje (Förörlach), Goriče, Stebenj, (St. Stefan), Smerče (Emmersdorf), Čajna (Nötsch). V Podkloštru (Arnoldstein) se odcepi od železniške proge Beljak—Trbiž proga v Ziljsko dolino, ki je speljana do Mute (Mauthen) v Lešanski dolini. Pri vasi Vrata (Törl) je vhod v Kanalsko dolino, skozi katero je speljana železniška proga od Beljaka, preko Trbiža v Italijo. Kanalska dolina, kjer živi še nekaj Slovencev v Zabnicah, Ukvah,

Ovčji vasi in Naborjetu, je od leta 1918 pod Italijo.

Vzhodno od Podkloštra se odpeljemo v St. Lenart, ki leži že ob vznožju Karavank. V Rikarji vesi se od glavne ceste odcepi korenska cesta, ki vodi čez Korensko sedlo v Kranjsko goru. Blizu St. Lenarta je vas Brnica, (Fürnitz), katero sem že uvodoma omenil in ki spada v veliko občino Begštajn (Finkenstein). Zadnja vas v Ziljski dolini, že blizu Beljaka, je Marija na Zilji (Maria Gail). Tu je dolgo župnikoval naš pisatelj Fr. Ksaver. Meško, ki so ga Nemci skupno z župnikom iz Perave, Jurijem Trunkom že med prvo svetovno vojno internirali poleg poslanca Grafenauerja in drugih zavednih koroških Slovencev.

Obiskali smo že precejšen del Koroške, zlasti kraje ob naši severni in zahodni narodnostni meji, kjer smo z žalostjo opazovali, kolikim nevarnostim pred pomemčevanjem so izpostavljeni Koroški Slovenci, zlasti ob severni meji, ob prometnih in izletniških točkah. Se danes mi je v spominu pri-

mer, ki sem ga doživel na Dunaju leta 1932. Sedel sem v nemškem mestnem parku in brač časopis. Od klopi do klopi je hodil mlad gospodič v črnem fraku z rdeče pobarvano puščico v roki, kakršne so rabili tudi pri nas med okupacijo za nabiranje prispevkov za »WHW«. Gospodič se mi je vljudno priklonil: »Bitte um eine kleine Spende für unsere Grenzdeutsche.« Naredil sem se nevednega in ga vprašal v nemščini: »Za katere obmejne Nemce pa nabirate prispevke?« Pa mi je začel pojasnjevati, kako so Nemci na Koroškem ob jugoslovanski meji v veliki nevarnosti, da se poslovenijo, češ, da Kor. Slovenci nanje pritiskajo v gospodarskem in kulturnem oziru. Mirno sem mu nato pojasnil, da Koroške razmere bolj poznam kot on, da je prav nasprotno res in da za take stvari ne dam nič. Brez slovesa jo je gospodič odkuril dalje. Tudi to sem večkrat opazil, da so bili Dunajčani kaj slabo poučeni o koroških razmerah.

(Nadaljevanje sledi.)

Kaj bo z gradom v Puterhofu?

(Odgovor Gozdnega obrata)

Dopisnik »Tržiškega vestnika«, domačin iz Puterhofa, se v svojem članku, objavljenem 15. maja v »Tržiškem vestniku«, sprašuje, kaj bo z gradom v Puterhofu. Pri svojem razmišljanju seveda ne more mimo tega, da ne bi koga obrekoval, oziroma krivil dejanj, katera je po njegovem ta zakrivil, oziroma zagrešil. Tokrat je svojo jezo namenil na Gozdno upravo.

Smu za pošteno in objektivno kritiko in pripravljeni v tem smislu vedno izvrševati, oziroma predlagati izvrševanje del našemu operativnemu vodstvu, t. j. Gozdnemu gospodarstvu Kranj. Gozdna uprava Tržič, ali Gozdna manipulacija oziroma Gozdni obrat Tržič, tako kot Gozdna uprava Škofja Loka in Preddivor je namreč vsa povojna leta le izpostava oziroma obrat Gozdnega gospodarstva Kranj, LIP Kranj oziroma Gozdnega gospodarstva Bled. Ta za nadaljnje adaptacije ni imel vsa povojna leta odobrenih potrebnih sredstev.

Pisec članka se ni potrudil v približno 50 m oddaljeno pisarno Gozdnega obrata, kjer bi mu bili lahko postregli z originalnimi načrti za obnovo gradu v Puterhofu v merilu 1:100, izdelanimi v juniju in juliju 1946 in dostavljenimi z aproksimativnim proračunom od Ministrstva za gradnje — Projektivni zavod Ljubljana dne 12. julija 1946 Gozdni upravi Tržič. Istočasno bi se bil lahko prepričal na podlagi načrtov, ali se je dosedanja adaptacija vršila po načrtih, ali ne. Zdi se nam nesmiselno posebej diskutirati o oknih in prvem nadstropju, katera so grajena po navedenem načrtu in na katerih nepravilnost se je posebej spodtaknil. V celoti dosedanja gradnja ni bila »divja«, kot navaja pisec, temveč so lahko vsakomur na pogled načrti v pisarni gozdnega obrata.

Vsi stanovanjci Puterhofa smo seveda za dokončno adaptacijo

gradu, vendar bi po skromnih cenitvah za to bilo potrebnih vsaj 50 milijonov dinarjev. Kje najti sredstva in interese? Niti Gozdno gospodarstvo Kranj niti Uprava za gozdarstvo v Kranju kot operativni vodstvi na tem področju nimata potrebni sredstev za dokončno adaptacijo. Eventualnemu investitorju pa se po podjetju zasedeni prostori lahko izprazni.

Ze 23. oktobra 1952 je na predlog Gozodne uprave Tržič Gozdno gospodarstvo Bled pod št. 1619/III ing. HJ poslalo okrajnemu ljudskemu odboru Kranj dopis, v katerem je med ostalim navedeno:

»S ciljem, da privedemo opisani objekt koristi skupnosti in da se Gozdno gospodarstvo

razbremeniti nekoristnega bremena, predlagamo, da naslov odloči, kateri množični ali zdravstveni ustanovi naj bi ponudili predmetno stavbo.«

Gozdno gospodarstvo Bled oz. Gozdna uprava Tržič je bila že takrat pripravljena odstopiti grad s prenosom osnovnih sredstev kateremukoli podjetju ali ustanovi v državi. Od tega je torej že skoro 3 leta, vendar se doslej še ni prijavil zainteres. Radovedni smo, kaj bo opravil pisec članka s »pol leta reklame«?

Pripis: Z odločbo LOMO Tržič št. 976/54 od 1. jul. 1954 je grad prevzela uprava stanovaljske skupnosti pri LOMO Tržič.

RAZPIS

BOMBAŽNA PREDILNICA IN TKALNICA v Tržiču mišli sprejeti v tem letu večje število vajencev in vajenk v tekstilno stroko v sledeče odseke:

**predilski odsek,
tkalski odsek in
apreterski odsek.**

Pogoji za sprejem: dovršen 2. razred gimnazije ali 6. razred osnovne šole. — Prošnje je potrebno oddati v personalnem oddelku podjetja — ne oziraje se, ali je kdo že vpisan za uk v BPT Tržič ali ne — do 20. julija tega leta. Prošnji je treba priložiti šolsko in zdravniško izpričevalo. — O vsem ostalem bodo zainteresenti pravočasno obveščeni.

BOMB. PREDIL. IN TKALNICA TRŽIČ
Oddelek za del. odnose.

POZIV

Pozivamo vse upokojenke, ki so bili upokojeni v Bombažni predilnici in tkalnici v Tržiču in ki so delali v podjetju

**moški upokojeneci najmanj skupno 35 let in
ženske upokojenke najmanj skupno 30 let,**

da sporočijo pisмено ali ustno na personalni oddelek podjetja sledeče podatke: Ime in priimek, leto rojstva, število delovnih let v predilnici in točen naslov bivališča.

Podatke naj pošljejo najkasneje do 10. julija t. l.

BOMB. PREDIL. IN TKALNICA TRŽIČ
Oddelek za del. odnose.

Plin butan kot kurivo v gospodinjstvu

Zadnje čase so se drva za kurjavo izredno podražila, saj stane kladra (okrog 4 prm) od 12 do 16.000 dinarjev. Po drugi strani večkrat beremo o raznih konferencah naših gozdarskih in drugih strokovnjakov, ki nas opozarjajo in navajajo k štečnji z lesom, kajti našim gozdom se že precej pozna prekomerna eksploatacija.

Zaradi tega so visoke cene popolnoma razumljive in upravičene, kajti les nam pomeni veliko bogastvo in če bi nadaljevali z neusmiljeno sečnjo gozdov, bi kaj kmalu naši gozdnati predeli pokazali gola rebra. Nikjer tudi ni zapisano, da bi morala biti ravno drva glavni vir toplote za naša gospodinjstva.

Precej gospodinji si posebno v poletnem času pomaga iz zadrege s tem, da uporablja električni kuhalnik, brzokuhalnik, pečnjak, razne patentne lonce itd. Taka gospodinja prihrani precej tisočakov pri kurjavi, čeprav jo stane kilovatna ura dva dinarja.

O plinu butanu, ki nam ga nudi trgovsko podjetje PETROL pa je bolj malo govora. V mestih sicer ponekod vidimo plinske (ponavadi dvoploščne) kuhalnike, predelane na kurjavo z butanom, vendar opazimo, da nekateri precej nejeverno gledajo na take stvari, po drugi strani pa slišimo od tistih gospodinji, ki butan že dalj časa uporabljajo, splošno pohvalo tako glede varnosti kurjave, kakor glede praktičnosti, brzine, ekonomičnosti in čistote.

Skušal vam bom opisati lastnosti butana in način njegove uporabe, saj ga brez najmanjše nezgode z zadovoljstvom uporabljamo že od leta 1951.

Kaj je butan in kakšne lastnosti ima?

Butan je spremljevalec nafte in ga pri nas v Sloveniji pridobivajo v Lendavi. Nahajališča butana so tudi v drugih naših republikah. Na trg pride v pravnih jeklenkah po 10 kilogramov. Prazna jeklenka tehta okrog 15 kg. Za industrijske laboratorije in za večje potrošnike prodajajo butan v jeklenkah, ki vsebujejo od 50 do 100 kg plina.

Vselej, kadar je govora o plinih, se nehotе vprašamo: »Kaj pa, če nam jeklenko raznese, saj je v njej spravljen plin pod pritiskom?« Pri butanu smo glede tega lahko precej brez skrbi!

Oglejmo si njegove lastnosti! Pri 0°C znaša njegov absolutni pritisk 1 atmosfero, kar pomeni, da pri 0°C šele zavre pri navadnem pritisku, kakor zavre voda pri 100°C. Pri 10°C izva **nadpritis** 0,47 atmosfere, pri 20°C (sobna temperatura) 1,24 atmosfere, pri 30°C pa 2,36 atmosfere. To pomeni, da ga imamo v jeklenki v tekočem stanju in pod majhnim pritiskom.

Liter tekočega butana v jeklenki tehta 60 dkg, t. j. 10 kg butana zavzema okrog 16,7 litra prostornine. Kilogram butana razvije pri gorenju 11.800 kalorij (kcal), kar je njegova zgornja kalorična vrednost, kurilna vrednost (spodnja kalorična vrednost) pa znaša 10.850 kalorij, t. j. skoraj 11.000 kalo-

rij. Mimogrede naj omenim, da je kalorija tista množina toplote, s katero lahko ugrejemo liter vode za 1°C. Če bi se torej dala toplota, ki jo vsebuje jeklenka butana (10 kg plina) popolnoma izkoristiti, bi lahko z njo ugreli 118.000 : 90 = 1311 litrov vode od 10 na 100°C, t. j. do vrelišča! Teh 118.000 kalorij bi n. pr. dobili s 118.000 : 860 = 137 kilovatnimi urami »električne energije«, kar bi nas stalo 137 . 2 = 274 din.

Butan je dvakrat težji od zraka in se bo torej nabiral pri tleh v slučaju, če nam n. pr. dovodna cev pušča. Sicer ga lahko zavohamo: diši namreč podobno kakor fini bencin. Opozorjam, da ga zavohamo šele pri sorazmerno visokih koncentracijah. Prav zaradi tega si prizadevajo, da bi ga »odličavili«. Tako bi ga zavohali že pri minimalnih koncentracijah in bi bila varnost uporabe še večja.

Omenim naj še eno lastnost, ki ni ravno najmanj važna, to so pogoji, pri katerih je zmes butana z zrakom eksplozivna. Za plinarniški pogoji je področje eksplozivnosti zelo veliko, saj se vleče od 5 do 30% plina v zraku. Butan je eksploziven v zmesi z zrakom le v zelo ozkem območju in to pri koncentraciji 2,4 do 9,5% plina v zraku. To pomeni, da je tudi v tem pogledu mnogo varneje uporabljati butan, kakor pa plinarniški plin.

V grobih obrisih smo si ogledali butan, zdaj si pa ogledjmo še mnogovrstnost njegove uporabe!

Plinski kuhalnik je najbolj množična naprava za izkoriščanje butana. Večinoma imajo kuhalniki po dva gorilnika, tako da lahko kuhate v dveh loncih hkrati podobno, kakor na dvoploščnem električnem kuhalniku. Jakost plamenov lahko regulirate ali pa plamen ugasite. Jakost plamena boste ocenili najlažje tako, če vam povem, da pri najmanjšem plamenu ravno še vre v 4,5 litrskem emajliranem luncu 4,5 litra vode ali juhe, pri najmočnejšem plamenu pa vam v dveh urah zavre zeha v 15 litrskem loncu za kuhanje perila.

Precej važna je pri kuhanju na plinskem štedilniku oblika posode. Če hočemo zavreti vodo v navadnem loncu, bomo porabili določeno množino plina (100%). Če hočemo zavreti isto množino vode v nizki in široki posodi, porabimo samo 90% plina. Če pa zavremo isto množino vode v posodi, katere višina je dvakrat večja od premera, rabimo 126% plina. Pri tem mora biti izpolnjen pogoj, da imamo v vseh treh slučajih opraviti s posodo opisanih oblik in enakih volumnov.

Koliko plina pa porabi takle štedilnik?

Mali plamen na enem gorilniku porabi okrog 20 do 30 gramov butana na uro, veliki plamen pa okrog 120 do 170 gramov na uro. Maksimalno oziroma minimalno potrošnje lahko reguliramo z napenjanjem oziroma popuščanjem spiralnega peresa v reducirnem ventilu, pritrjenem na jeklenki. To regulacijo pritiska v dovodni cevi nam bo najbolje izvršil Pe-

trolov strokovnjak v pol minute, seveda, če mu bomo dovolj točno izrazili svoje želje.

V primerjavi z električnim kuhalnikom lahko rečemo, da odda en gorilnik na kuhalniku približno toliko toplote (za kuhanje), kakor električni kuhalnik za 1500 vatov, mali plamen pa oddaja približno toliko toplote, kakor 250—380 vatni električni kuhalnik. Območje regulacije je torej zelo obširno, posebno še, ker se da jakost plamena zelo točno zregulirati. Gospodinja regulira pri vsakdanjem delu plamen s podobnim gumbom, kakor pri električnem kuhalniku.

Ker smo že pri našem plinskem kuhalniku in ker bo največ gospodinji uporabljalo izmed vseh plinskih naprav v glavnem plinski kuhalnik, si oglejmo delo okrog kuhalnika! Poleg kuhalnika rabimo še cca 1 meter priključne gumijaste cevi, reducirni ventil (regulator) in jeklenko z butanom. Jeklenke dostavlja Petrol v večjih mestih po naročilu na dom proti majhni odškodnini. Sicer pa jeklenka z 10 kg butana ni preveč težka (25 kg) in jo lahko prinesemo v srednje velikem nahrbtniku domov.

Najprej se prepričamo, če je jeklenka zapečaten (oz. plombirana), v nasprotnem slučaju zahtevamo tehtanje. Tudi sicer se je dobro prepričati o njeni teži pri nabavi, ker so se že našli potrošniki, ki so trdili, da so spraznili jeklenko že v nekaj dnevih, čeprav vsebuje jeklenka toliko plina, da zadošča pri normalni porabi približno za mesec dni. Vzrok tako kratke »življenjske dobe« je ostal večinoma nepojasnen in je kupec pač mislil, da ga je podjetje Petrol ogoljufalo, čeprav nehotе, uslužbenec Petrola pa se je izrazil, da ima kupec zelo verjetno slabo gumijasto cev ali pa mu morda kje drugje plinovod pušča. Vsakdo je imel pač po svoje prav, negotovost pa je prav gotovo vladala na obeh straneh.

Jeklenka ima na vrhu pokrov z dvema ročajema. Pokrov je na vrhu preluknjan in ga odstranimo z jeklenke tako, da ga odvijemo. Skozi luknjo vodita dve žici, ki sta speti s plombo. Ta plomba je dokaz, da podjetje Petrol jamči za kvaliteto in kvantiteto vsebine. Sedaj žici prelomimo, plomba odpade, pokrov lahko odvijemo. Zdaj pa s ključem št. 27 (za odvijanje matic) ali pa vsaj s primernim »francozom« previdno odvijemo zaščitno matico na ventilu. Ker ima matica levi navoj, jo odvijemo v nasprotno smer, kakor pa navadne. **Odvijemo** jo torej tako, kakor bi n. pr. vodovodno pipo **zaprli**. Tega ne smemo nikdar pozabiti, ker bi se sicer zaman trudili z odpiranjem zaščitne matic. Ko smo matico sneli, vidimo odprtino, v kateri je nekaj kapelj vode, ki je ostala v izvrtini o priliki preizkušanja tesnosti ventila. Ko namreč jeklenko napolnijo s plinom, in zaprejo ventil, jo potopijo v vodo, da vidijo, če morda kje pušča. Vodo obrišemo s čisto krpo, nato pa za trenutek odpremo ventil, da odpihne butan vodo, ki je morda ostala nad sedežem ventila.

Ventil seveda takoj zapremo, ne preveč močno, vendar še vedno toliko, da niti mehurček plina ne pride skozenj. Na tako očiščen in suh ventil privijemo regulator, nanj pritrdimo gumijasto cev, na cev pa kuhalnik. Regulator privijemo na jeklenko tako čvrsto, da nam plin nikjer ne uhaja, vendar spet ne tako močno, da bi kaj polomili. Tudi kovine imajo svojo mejo trdnosti. O tesnosti napeljava se prepričamo najbolje tako, da namažemo vsa stična mesta (ventil—regulator, regulator—gumijasta cev, cev—kuhalnik) z milnico in natančno pregledamo, če kje ne poganjajo mehurčki plina. Če se ti mehurčki pojavijo (najraje med ventilom in regulatorjem pritiska), potem pač matico malo bolje pritegnemo, če pa še to ne pomaga, pokličemo na pomoč strokovnjaka ali pa vsaj ključavničarja. Taka pomoč večinoma ni potrebna, ker so tako ventili, kakor regulatorji pritiska enotno grajeni in se večinoma brez napake prilagajajo in dobro tesnijo. Ko smo se prepričali, da naprava dobro drži, previdno obrišemo vse namiljene dele z mokro cunjjo, da odstranimo milnico, nato pa vse skupaj obrišemo še s suho krpo. Naprava mora biti vedno tako čista, da jo lahko obrišemo s kuhinjsko brisačo, ne da bi ta postala marogasta.

Naprava je s tem pripravljenaa za svoj namen. Pripravimo si vžigalice, ki naj bodo odslej stalno nekje poleg kuhalnika, odpremo ventil na jeklenki, nato pa še pipico na kuhalniku. Čez kakih dvajset sekund šele prižgemo vžigalico in jo pritaknemo v bližino gorilnika. Ko plin zagori (po navadi le na nekaj »zobčkah«), rahlo pihnemo proti plamenu. Pri tem se plin vžge, kroginkrog gorilnika. Zdaj pa pristavimo lonec s tekočino, ki jo želimo kuhati. Rahel šum, ki ga slišimo, izvira od šobe, skozi katero piha plin, se meša z zrakom in tako pomešan prihaja na mesto izgoravanja.

Ventila na jeklenki ni treba čisto do kraja odpirati! Zadošča, če ga odpremo največ za četrt obrata. Če ga še bolj odpremo, prav ničesar ne pridobimo, le v primeru potrebe ali nesreče bi ga morali nepotrebno dolgo vrteti, če bi go hoteli zapreti.

Obe pipici na kuhalniku sta zgrajeni na poseben način. Otok pipice nikakor ne bo mogel odpreti, dokler mu seveda vi ne boste pokazali. V sredi ročice je bel gumb, ki ga moramo pritisniti, potem šele lahko z vrtenjem v levo odpremo pipico in prižgemo plin. Izbrljeno vžigalico hranimo in jo rabimo, če hočemo prižgati še drugi gorilnik; pritaknemo jo k plamenu prvega gorilnika, da zagori, odpremo pipico drugega gorilnika in prižgemo plin.

Opazili ste, da smo pri montaži jeklenke oziroma celotne naprave prižgali plin šele dvajset sekund potem, ko smo plin odprli.

Cemu?

V metru gumijaste cevi in v cevi kuhalnika je vendar še zrak, ki mora skozi komaj opazno šobo na dan in napraviti

prostor butanu. No, to pa traja približno dvajset sekund.

Včasih se pri nabavi nove naprave zgodi, da je regulator nastavljen na prevelik pritisk, posebno še, če se je kdo z njim igral in je s privijačem uvil vijak, ki je na sredi regulatorja pokrit z varovalnim pokrovčkom. Plin prihaja s prevelikim pritiskom skozi šobo in plamen enostavno odpihne. V tem primeru nastavimo pipico na kuhalniku na najmanjši plamen, prižgemo plin, ki kljub temu močno gori, nato odvijemo varovalni pokrovček na sredi regulatorja in s privijačem tako dolgo odvijamo vijak, ki je v notranjosti, da dobimo primeren plamen. Zdaj lahko s pipico reguliramo jakost plamena. Pokrovček spet privijemo in stvar je v redu.

Ko imate vse to urejeno, ste dobri za mesec dni. Vsa umetnost pri uporabi plinskega kuhalnika je pač v tem, da odprete ventil na jeklenki, nato eno ali pa obe pipici ter prižgete plin in pristavite vaše lonce. Ko je ena od obeh jedi kuhana, obrnete ustrezajočo pipico in plamen ugasne. Če hočete pogasiti oba plamena na kuhalniku, zaprete najprej ventil na jeklenki, nato pa obe pipici in stvar je v redu.

Priznam, da je videti vse skupaj izredno komplicirano, vendar vam jamčim, da po dveh dnevih uporabe butanskega kuhalnika ne boste več pomislili na električni kuhalnik, tako se ga boste privadili.

Naj vam navedem nekaj prednosti in slabih strani pri uporabi kuhalnika na butan v primerjavi z električnim kuhalnikom!

Ko prižgete plin, vam daje kuhalnik **takoj** vso razpoložljivo moč (2 krat 1500 = 3000 vatov, če bi to preračunali na električno moč) na vaše lonce, električni kuhalnik pa potrebuje nekaj časa, da se sam ugrije. Moč kuhalnika na butan je vedno enakomerna, električni kuhalnik pa oddaja svojo toploto v odvisnosti od napetosti v električnem omrežju, ki je ponekod zelo nestalna zaradi preobremenitve transformatorjev in napeljav. Takrat, ko se najbolj muditi, imamo včasih še smolo, da zmanjka elektrike. V poletnem času sem večkrat doživel, da so sosede prišle k meni kuhati mleko na butanski kuhalnik.

Pri električnem kuhalniku smo izpostavljeni nevarnosti, da nas zaradi nepravilnega ravnanja električni tok ubije. Pri kuhalniku na butan je kaj takega nemogoče; tudi nevarnosti eksplozije jeklenke skoraj ni, vsaj če ga je prav pošteno ne polomimo in n. pr. o priliki požara pustimo jeklenko z butanom v goreči hiši.

Ko sem že omenil kuhanje mleka, naj povem še nekaj! Neštetokrat se zgodi, da gospodinja šele zadnji hip zagleda, da bo mleko prekipelo. »Kapa« se že nevarno boči. Pri kuhalniku na butan vam v tem primeru ni treba napraviti drugega, kakor obrniti pipico, tako da ogenj ugasne. Mleko lahko kar pustite na kuhalniku; ne bo vam prekipelo!

Večkrat slišim pripombo, češ, ogenj da saje in lonci bodo na dnu črni. Brez skrbi! Pri izogrevanju butana se tvori v

glavnem ogljikov dvokis in vodna para, le malenkost drugih spojin še nastane. Saje se izločajo samo, če ima plamen pre malo zraka. Takrat boste videli, da dobiva sicer modrikast plamen rumene vršičke. Ti rumeni vršički so žareči delčki ogljika (saj), ki se primejo posode, vendar je ta črna plast tako tanka, da jo brez težav obrišete. Nekoliko sajast plamen dobimo po navadi zadnje dni, ko je jeklenka že skoraj čisto prazna. To je obenem tudi znak, da bomo morali poskrbeti za nabavo nove jeklenke, staro pa vrnemo PETROL-u, ki jo ponovno napolni in odda drugemu potrošniku.

Pri uporabi električnega kuhalnika ste navezani na električno omrežje in na njegove muhavosti, pri kuhalniku na butan pa ste navezani na jeklenko, ki jo izmenjate, kadar vas je volja in jo lahko dobite tudi v kraj, kjer ni elektrike.

Uporaba kuhalnika na butan omogoča torej modernizacijo gospodinjstev v predelih, kjer še ni zasvetila elektrika, pri raznih podnajemnikih, ki morajo v mnogih primerih plačevati neprimerno velike zneske za svoje električne kuhalnike itd.

Če se odloči večja skupina ljudi izkoristiti svoj letni dopust s taborjenjem na planinah ali na morju, ji je kuhalnik na butan precej dobrodošla zadeva.

Podjetje PETROL ima sicer težave zaradi pomanjkanja jeklenk in zaradi tega niti ne propagira v zadostni meri uporabe butana v gospodinske namene, vendar mislim, da bi se z razumevanjem odgovornih organov, predvsem v kovinarski industriji dalo tudi to vprašanje nekako rešiti. Delna preorientacija naših gospodinjstev od elektrike k butanu bi nedvomno vsaj nekoliko pripomogla k razbremenitvi našega električnega omrežja vsaj v zimskem času.

Kako potrošniki cenijo butan, se najlepše vidi iz tega, da kljub pomanjkanju jeklenk številu naročnikov precej hitro in stalno raste, čeprav je tudi cena v primerjavi z elektriko nekoliko višja, vsaj če računamo kilovatno uro 2 din.

Jeklenka (10 kg butana) stane 400 din in zadošča pri današnjem načinu uporabe pri večini potrošnikov za najmanj tri tedne do enega meseca pa tudi več. To znese na dan 20 do 13 din stroškov, na mesec torej okroglo 600 do 400 din.

Ko smo že pri vprašanju ekonomičnosti in cene, naj vam povem še to, da lahko z varnim kuhanjem izredno zmanjšate porabo plina. Pri tem je treba samo nekoliko dobre volje in začudenosti boste nad uspehom. Za kaj gre pri tem? Gre za to, da toploto kuhalnika (oziroma izgorelih plinov) čim racionalneje izkoristite. Če ste že pričeli kuhati z butanom, potem ste gotovo opazili, da postanejo ročaji loncev, v katerih kuhate jedila na tem kuhalniku, mnogo bolj vroči, kakor pa na električnem kuhalniku. To je popolnoma razumljivo: izgoreli plini se ob loncu dvigajo in oddajo del toplote na steno lonca in na ročaje, del toplote pa odnesejo s seboj. V pokritem loncu vre n. pr. juha. Če točne-

je pogledamo, bomo opazili, da med loncem in pokrovko uha-ja para. Če bi bila pokrovka hlaajena, bi para, ki se dviga iz lonca kondenzirala na hladni pokrovki in odkapljala v obliki vode nazaj v lonec.

Zdaj pa pokrijte vaš lonec, v katerem vre juha, s primerno posodo, napolnjeno n. pr. s krompirjem in (hladno) vodo! Že čez nekaj minut boste opazili, da juha nekoliko slabše vre, krompir se je pa že precej ogrel. Čez kakih 15 do 20 minut se bo vsebina v gornji posodi pogrela na kakih 70 do 80°C. Zdaj jo lahko postavite na kuhalnik in vam bo na plamenu mimogrede zavrela, juho pa pokrijete s kako drugo posodo, ki vsebuje n. pr. vodo, ki jo hočete ogreti za pomivanje posode.

Kaj ste pri tem prihranili?

Pri kuhanju krompirja ste prihranili tisto množino plina, ki bi bila sicer potrebna, da bi ugreli krompir od 10 na 70 ali 80°C, poleg tega se vam iz lonca z juho ni kadila sopara po kuhinji in juha je obdržala precej več dišečih sestavin, ki bi sicer odhlapale s paro vred iz lonca in bo zato vsaj za spoznanje bolj okusna.

Tudi krompir vre svojih 20 do 30 minut (t. j. dokler se ne skuha). Če ga pokrijete s posodo s hladnim mlekom, ki ga hočete zavrti, se spet rešite sopare, mleko se bo spet pogrelo na kakih 80°C (lahko ga pokrijemo s pokrovko). Ko je krompir kuhan, ga odstavimo, posodo z mlekom pa pristavimo k ognju in **odkrijemo**. Lahko kar počakamo pri kuhalniku, saj bo mimogrede zavrela. Pri tem smo sicer nekoliko kršili kuharsko pravilo, ki pravi, naj mleko čim hitreje zavre (in naj se potem tudi čim hitreje ohladi), vendar imamo drugo prednost: na sopari iz posode s krompirjem se je mleko ogrelo, ne da bi se moglo na dnu zasmoditi, kar se več ali manj skoraj povsod zgodi. Le nekaj minut je torej mleko izpostavljeno hudi vročini kuhalnika, vendar teh nekaj minut ne zadošča, da bi se prišlo oziroma zasmodilo do take mere, kakor se to zgodi pri običajnem kuhanju na električnem ali pa na navadnem štedilniku, čeprav posodo predhodno dobro splaknemo z vodo.

Sicer pa, saj nisem kuhar! Hotel sem vam samo opisati način in možnosti uporabe kuhalnika na butan.

Poznamo še druge naprave, ki trošijo butan in ki jih rabimo v gospodinjstvu. Te naprave si bomo na kratko ogledali.

Pečica za pečenje mesa in peciva je v glavnem podobna električni in troši okrog 250 g butana na uro, kar znaša 10 dinarjev. Za ta denar dobite komaj 2 in pol kg drv, če jih računate po 2000 din meter.

Peči za pripravljanje tople vode v kopalnicah trošijo okrog 1800 do 2400 gramov butana na uro pri kapaciteti 260 do 350 kalorij na minuto, kar pomeni, da dobimo s tako napravo v eni uri 16—21.000 kalorij pri osmideset odstotnem izkoristku ali, v eni uri 533 do 700 litrov vode, pogreje od 10 na 40°C, kar nas stane 72—96 din. Omenjena množina vode zadošča za tri do pet kadnih kopeli. Pri tako veliki kapaciteti sta potrebni dve

jeklenki. Vsaka tekočina namreč rabi za izparevanje izparilno toploto, to se pravi, pri izparevanju se ohladi. Tudi butan je v jeklenki v tekočem stanju in čim hitreje ga trošimo, tem hitreje bo v jeklenki izpareval in tem bolj se bo jeklenka ohladila, ko se ohladi do 0°C, jeklenka ne oddaja več plina, ker se je preveč ohladila in butan pri 0°C šele zavre pri navadnem, t. j. zračnem pritisku. Če priklopimo na našo napravo dve jeklenki, bo pa dala vsaka polovico potrebne množine plina in nam bo naprava delovala brezhibno.

Mimogrede naj omenim, da se pri takih in podobnih napravah izkoristi tem več toplote, na čim nižjo temperaturo vodo ugrejemo. Zato naj vsa potrebna voda za kadno kopel prideče ugreta n. pr. 38—40°C skozi peč.

Aparati za naglo ogrevanje vode v kuhinjah porabijo od 750—900 gramov plina na uro. Štiri litre vode vam takle aparat ugreje v eni minuti na okroglo 40°C in porabi pri tem 12,5—15 gramov butana, kar stane 0,5—0,7 dinarjev. Izkoristek takega aparata se suče okrog 75%.

Svetilke na butan so podobne svetilkam v železniških vagonih in niso preveč ekonomične. Porabijo 20—60 gramov butana na uro.

Peči za ogrevanje prostorov so zelo različno grajene in trošijo od 100—500 gramov butana na uro. Pri 65 odstotnem izkoristku lahko ogrevamo s tako pečjo sobo s prostornino do 150 kub. metrov.

Tehnično plat uporabe butana v gospodinjstvu sem vam za silo povedal; kaj bi bilo treba napraviti, da bi Lendava znižala ceno butana, o tem naj pa drugod razpravljajo!

Za primerjavo naj navedem le nekaj! Če predpostavljamo, da naše gospodinjne ne bodo »znanstveno« kuhale niti z elektriko, niti z butanom, potem pridemo do zaključka, da lahko računamo s povprečnim izkoristkom elektrike za kuhanje 45% in plina 35%. Ker odda kilovatna ura 860 kalorij, kilogram butana pa 11000 kalorij pri pretvorbi v toploto oziroma pri izogrevanju, potem je po praktičnem efektu deset kilovatnih ur električnega kuhanja enakovredno enemu kilogramu butana, iz česar sledi, da bi moral od te strani veljati kilogram butana dvajset dinarjev, dejansko pa stane 40 din! Leta 1951 smo ga mogli kupiti še po 13 din za kg.

Kolikor mi je znano, si podjetje PETROL prizadeva razširiti uporabo butana, čeprav si pri prodaji tega plina ne kuje dobičkov. Glavna ovira pri razdeljevanju je pomanjkanje jeklenk in zato je kaj dobra zamisel cevovoda, ki bo vezal Lendavo, Velenje, Ljubljano, Maribor, Jesenice itd. Velenjski lignit bi daljal pri oplemenitenju plina z nižjo škurnostjo vrednostjo. Ta plin pa bi se na posebni mešalni postaji izboljšal z dodatkom lendavsk. propana in butana. Vse to seveda v ceveh, ki bodo vodile od Lendave do Jesenic. Tako bi dobila jeseniška železnica potrebni plin za martinarno in za druge obrate kar po cevovodu direktno iz Lendave oziroma iz Velenja.

Ing. Tone Mali

ZELO USPEL VOKALNI KONCERT

V nizu raznih slavnostnih kulturnih in ostalih prireditev v počastitev 10. obletnice osvoboditve, zavzema posebno mesto koncert pevskega zbora DPD »Svobode« v Trzinu, ki je bil izvajan 21. maja t. l. ob 20. uri v dvorani DPD »Svobode«. Kar odkrito moramo priznati, da je bil ta koncert pravo presenečenje — svojevrsna manifestacija uspešne dejavnosti pevske sekcije omenjenega društva. Slišali smo kar 21 pesmi in to 8 v izvedbi mešanega zbora in 13 pesmi v izvedbi moškega zbora. Sploh je bila tokrat izbira koncertnega sporeda zelo posrečena in hvaležna za poslušalstvo, kar je v veliki meri pripomoglo do tako lepega in že kar pričakovane uspeha.

Zborovodja tov. Meglič je ves čas koncerta vodil svoj zbor s suvereno in sigurno roko in uspeh koncerta je v prvi vrsti njegova zasluga. Na drugi strani pa je vsak pevec in pevka vložil kar največ truda in volje, da je svojo nalogo kar najlepše rešil in tako je vsak posameznik doprinesel svoj delež k celotni uspešni izvedbi koncerta. Intonacijski prijemi so bili jasni, prepričevalni, tematika posameznih pesmi razumljiva, harmonska skladnost glasov lepo

zlitata tako v konsonantnih postopih in nič manj v disonantnih postopih, kar se je še posebej izražalo v modulacijskih ekspozicijah. Artikulacija in agogična izpeljava je bila prav tako na mestu. Zboru moremo samo čestitati, da je v razmeroma kratkem času naštudiral tako obsežen in mestoma tudi zahteven program. Poslušalstvo, ki ga je bilo razmeroma malo, pa je zborovodjo in nastopajoče pevce sproti nagrajevalo z bo-

gatim in navdušenim aplavzom.

Ob koncu pa še nekaj kritičnih pripomb. Ne moremo si kaj, da bi se ne obregnili ob odgovorne predstavnike oblasti, političnih, množičnih, še posebno pa sindikalnih organizacij, ki bi morali z aktivno udeležbo dokazati, da se resnično zanimajo za rast in razvoj njihovega stanovskega društva, ki od časa do časa posreduje delovnemu ljudstvu sadove svojega kulturnega poslanstva.

Ce bodo odgovorni tovariši moralno in materialno podprli vsa takšna stremjenja, ki jih pričakujejo od njih aktivni člani delavsko prosvetnih društev, potem bo tudi njihovo delo vsakor lažje in pomembnejše. Mislimo, da take /dekadentne miselnosti ne bo več, saj tržiška pevska tradicija je že tako stara in preizkušena, da s strani odgovornih forumov in prav tako ostalega občinstva ne zasluži takšne mere abstinence, kot smo jo občutili konkretno na tem večeru!

Zaključek šolskega leta v pomožni šoli

Ce pregledamo ob koncu šolskega leta uspehe manjnadarjenih otrok, dobimo naslednjo sliko:

Izdelali: I. r. 2, II. razred 7, III. razred 3, skupaj 12.

Niso izdelali: I. razred 2, II. razred 0, III. razred 1, skupaj 3.

Glavni vzrok slabših uspehov pri naših otrocih je zanemarjen dom. Mnoge njihove družine so moralno ogrožene zaradi alkoholizma, morda tudi zaradi prezaposlenosti staršev, zaradi bolezni itd. Otroci dorašča tako brez pravilne očetove in matrine ljubezni, kar ima neizmerne posledice za njegovo bodočnost. Nezdrav dom je najslabše okolje našemu otroku in še povečava njegove duševne motnje. Kako naj ga šola vzgoji, če nima v redu šolskih potrebščin, če ni varen reda in snage in je morda večkrat tudi nezadostno hranjen, ker njegovi starši niso dorasli svojim dolžnostim. Še pri duševno zdravih je to velik problem, še težji pa v pomožni šoli.

Mnogi začetniki so v tem šolskem letu prebrodili osnovne težave, poznajo barve, računajo do 20 in berejo vsaj velike tiskanke. V šoli pa so tudi že starejši, ki že precej znajo in si izbirajo poklice. Eden bi bil rad zidar, drugi prirezovalce, tretji tkalec itd. Naši otroci bi se morali usposobiti predvsem kot obrtniki in fizični delavci. Dobiti bi morali dobre potrepiljive mojstre, ki bi jih izučili v svojih strokah. Vse družbene organizacije naj bi se v prihodnje še bolj bavile s perečim problemom takih otrok, da nam ne bodo, lko dorastejo, delali skrb, kaj bo z njihovim samostojnim poklicem.

S takimi težavami se bori dandanes vse pomožno šolstvo pri nas. V Sloveniji je pomožnih osnovnih šol 19, dve sta na stopnji gimnazij, 3 pa na stopnji vajeških šol in prav teh zelo primanjkuje. Porast šol za defektno mladino je v zadnjem času precejšen, vendar še v omrežju teh šol niso zajeti vsi posebnega šolanja potrebni otroci, primanjkuje predvsem učnega osebja, ki ga je v vsej Sloveniji le 138. Glede na število vse naše šolske in pošolske mladine jih je specialne pomoči potrebnih najmanj še 6%, saj ti so teže duševno zaostali in niso mogli biti sprejeti v pomožne šole.

Ko v teh dneh dajemo obračun našega povojnega ustvarjenega dela, je združenje učiteljev posebnih šol LRS uredilo razstavo 10 let razvoja šolstva za gluho, slepo, invalidno, duševno nerazvito in moralno ogroženo mladino. Odprta bo na zavodu za gluho mladino v Ljubljani do 26. t. m. in bo gotovo sprejela dosti obiskovalcev iz vseh kra-

jev, ki se zanimajo za naše otroke. Morda bo tudi koga izmed nas pot nanesla tja, pa si bo lahko ogledal izdelke tudi tržiške pomožne šole.

OSEBNA VEST

Na juridični fakulteti v Ljubljani je promoviral v četrtek, 23. t. m. Trzinčan Kajetan Ahačič. — Čestitamo!

KINO

2.—3. julija: Angleški glasbeni film v barvah Melba.

5.—6. julija: Ameriški film Na gladki površini.

9.—10. julija: Francoski film: Zaljubljenca iz Toleda.

12.—13. julija: Francoski film Pesem mladosti.

16.—17. julija: Ameriški film Cesta za Caribo.

19.—20. julija: Ameriški film Zenske prihajajo.

23.—24. julija: Ameriški film Stojalo 17.

26.—27. julija: Ameriški dokumentarni film Pod Rdečim morjem.

30.—31. julija: Ameriški film v barvah Lili.

Vzgojni problemi

Počitnice so pred nami!

Kakor vsako leto, tako tudi letos, razmišljajo otroci in njihovi starši, kam bodo šli na počitnice in kdo jim bo dal sredstva zanje. Toda ne razmišljajo le starši in otroci, tudi mi pri ZB NOV smo dolžni, da skrbimo za počitnice tistih otrok, katerih očetje in matere so dali svoja življenja za boljše bodočnost domovine. Kakor lani, tako jih bomo tudi letos poslali na oddih v razne kraje. Iz Trziča bodo šli v Avstrijo, Rovinj, Smihel pri Novem mestu in v Opatijo. Tisti pa, ki potrebujejo zdravniško nego, bodo na stroške ZB vse počitnice pod stalno kontrolo zdravnika.

Tisti otroci, ki gredo v kolonijo, bodo pred odhodom zdravniško pregledani. Zdravnik bo določil, ali bo šel otrok na morje ali pa v gore. Naj ne bo starša, ki bi svojega otroka ne zaupal vodstvu kolonije in bi ga obdržal doma, kajti s tem bi mu prizadel veliko škodo, ker bi mu vzel čas oddiha in otroku bi bilo hudo, ker bi ne smel, iz njemu nepoznatih vzrokov, tja, kamor gredo vsi njegovi tovariši.

Tudi socialno skrbstvo bo, kot vsako leto, organiziralo učenecem in dijakom odmor do pričetka pouka v jeseni.

Organizacija RK je pričela deliti pomoč v okviru alimentacij, to je, predvsem hrane. Ta pomoč je v prvi vrsti za social-

no ogrožene družine. Za delitev je bila sestavljena komisija iz RK in ZB NOV, ki bo pazila na to, da bodo dobile pomoč res tiste družine, ki so je potrebne.

MISLI

Mati je vpisala svojo deklico v prvi razred. Nazaj grede se srečata z znanko. Prične se pogovor: »A tako, v šolo že pojde, ah ja, zdaj se pa pričnejo prve težave. Nič več ne bo veselih uric, igranja in punčk.« Ko naredita s hčerko popoldan obisk pri teti ali kje drugje, spet isto. »Da, zdaj je pa konec brezskrbnosti. Tovarišice v šoli so hude, morala bo ves čas mirno sedeti in oh, no, saj boš že videla, kako bo. Na punčko pa kar pozabi.«

Spominjam se svoje davne mladosti, ki so mi jo odrasli in moje starejše sestre tako zagrenili. V šolo me je spremljal strah, ki so mi ga naslikali odrasli in me dolgo ni zapustil. Ne rečem, da vsakega otroka tako napačno prikazovanje šolske obveznosti zadene v mlado dušo, vendar pa jih je mnogo, ki zaradi tega trpijo in čutijo odpor do vsega, kar je v zvezi z šolo.

Zatorej pazimo, kako bomo govorili z bodočim prvošolcem. Dajmo mu pogum in veselje do učenja!

NOVE KNJIGE

Pierre la Mure: **Moulin Rouge**; ppl. 980 din, pl. 1260 din — Delo je življenjepisni roman slikarja Henrija de Toulouse-Lautreca, in je polno pestrosti, razgibanosti in zapletenega življenja velikega francoskega slikarja.

Upton Sinclair: **Petrolej**; pl. 1300 din — Delo slovitega ameriškega pisatelja je prevedel Avgust Petrišič.

Branko Radolf: **Maske in časi**, broš. 360 din, ppl. 450 din — Knjiga predstavlja kratko kulturno zgodovino gledališke umetnosti.

Fridtjof Nansen: **Preko Grönlanda**; ppl. 300 din — Delo je potopis svetovno znanega norveškega raziskovalca. Knjiga je izšla v prevodu Vladimirja Nagliča z originalnimi slikami.

France Bevk: **Knjiga o Titu**; broš. 90 din, ppl. 150 din — Knjiga opisuje življenje maršala Tita od njegove mladosti do danes in je opremljena z ilustracijami Ive Seljaka-Čopiča.

Janez Trdina: **Zbrano delo VII.**; pl. 590 din, ppl. 500 din.

Franc Kvaternik: **Fizikalni priročnik**; broš. 350 din.

Marx-Engels: **Revolucija in kontrarevolucija v Nemčiji**; ppl. 250 din.

Anvon Polenec: **Kako je nastala naša zemlja**; broš. 50 din.

Zdeněk Němeček: **Zahodno od Panonije**; ppl. 720 din, pl. 800 din, polusnje 950 din.

Henry James: **Američan**; ppl. 785 din, pl. 920 din, polusnje 1200 din — To je zgodba o človeku, ki si je v Ameriki prejšnjega stoletja nabral denarja, nato pa odšel v Evropo, da bi si poiskal boljšo zabavo, kakor je zbiranje denarja.

Socialna struktura Leš

v zadnjih 100 letih

(Nadaljevanje)

OBRT

a) Domača obrt

V Lešah je morala biti svoj čas močno razširjena domača obrt. Kolikor sem mogel ugotoviti, je bila najbolj udomačena preja volne, pletenje nogavic in drugih volnenih izdelkov, zastopano pa je bilo tudi opankarstvo in pipičarstvo.

Že v enem prejšnjih poglavij sem omenil, da so Lešani v prejšnjih dobah gojili veliko več ovc kakor pa danes. Za striženje ovc so imeli posebne škarje. Za to delo ni bil vsak pripraven. Nekateri gospodarji so pa bili pravi mojstri. Zal si nisem zapisal, kdo se je v tem pogledu posebno odlikoval. Strigli so navadno dvakrat na leto. Volno so lepo oprali, če ni bila dovolj snažna, in skrbno posušili na takozvanih retrah. Kdor je imel volne večjo količino, jo je nekaj odprodal. Tehtali so jo s funti.

V zimskem času so po mnogih hišah pele krtače in drdrali kolovrati. Predli so domačo in tujo volno. Na krtačah so volno primerno in enakomerno splastili. Ko je bila plast gotova, so jo s krtačo lepo mehko zvili v podolgovat zvitek, ki smo mu rekli »bac«. Tako pripravljeni »baci« so prišli h kolovratu. Predica je morala znati z dvema prstoma »vleči« bac med sukanjem kolovrata, da je nastala tanjša ali debelejša nit, ki se je sproti navijala na vreteno. Vreteno je bilo s posebnim konopcem povezano s kolovratom in se je z njim vrtelo enakomerno. Z vretena so nit zvili v klobčiče, ki so jih dobile pletilje v roke.

Iz volne so največ izdelovali zimske nogavice, dolge in kratke (t. zv. žoke), nadalje rokavice, zapestne ščitnike (šitelne), snežne havbe, moške telovnike (lajbiče), ženske jopice (janke) itd.

Pozname predjce in pletilje so bile: Znidarjeva in Maternikova stara mati, Pušavnična Reza in moja pokojna mama.

Opankarstvo se je držalo samo ene hiše, namreč Šnajcarjeve. Tam je živela samica Kata in si s tem služila kruh, da je izdelovala trpežne ženske opanke.

Podplati so bili narejeni iz več krp, ki jih je močno sešila in z vato obložila. Za zgornje dele so služili pisani trakovi (zeleni, rdeči, rjavi in črni), ki jih je narezala iz ostankov primernega blaga ali pa tudi iz odvrženih krp, nabranih pri šiviljah in krojačih. Trakove je prepletla med seboj, da so na ta način nastali mali polcentimetrski kvadrati. Ker so se barve prelivale druga v drugo in so bili kvadrati enakomerne velikosti, so bile copate jako okusne. Bile so lahke in za bolne ter stare noge jako primerne.

Copate Šnajcarjeve Katre so pa bile tudi tople. Znotraj so bile obšite s podvleko in zato niso dopuščale prepiha. Segale so do gležnjev in imele le to-

liko odprtine, da si mogel nogo potisniti vanje.

Nekatero ženske so dale napraviti copatam tudi podplate iz svinjske kože. Tako so jih mogle nositi tudi zunaj hiše (n. pr. ko so šle v hlev, na dvorišče, v domač vrt itd.). Ako so količkaj pazile nanje, so jih nosile 5 do 8 let.

Se eno posebnost so imeli Lešani v preteklem stoletju, namreč pipičarstvo. Pri Narču in Korenu so se s tem ukvarjali. S smrtjo najstarejših družinskih članov 1932, oz. 1933 je tudi ta tako zanimiva ljudska umetnost zamrla.

Za pipice ali »čedre«, kakor so tovrstne izdelke v Lešah imenovali, je bil potreben orehov les. Uporabljali so pa tudi gabrov oz. drenov les. Za vrtnje lesa so imeli posebne svedre, za zunanje oblikovanje pa posebne nože in žagice.

Čedra je bila zunaj lepo opisana. Krasile so jo večje in manjše zareze, ravne ali valovite črte, izrezljana človeška glava ali kakšna roža. Posebno dragocene čedre so imele varezah vdolane medeninaste šibice. Na strani, kjer se je vtičal ustnik, je bila čedra okovana s svetlo pločevino. Ravno tako je bila tudi vdolbina za tobak obložena. Da se ni rob krulil ali da ni razpokal, je bil utrjen z medeninasto žico ali s pločevinastim kolobarjem. Na kolobar je bil pritrjen pokrovec, iz pločevine lepo zviti v obliki kapice. Pokrovec se je končal z močno upognjenim kljunom, da se je trdo zapiral.

Taka kmečka čedra je bila visoka do 3,5 cm s pokrovcem vred, dolga pa 2,5 cm. Tobačna jamica je bila tako prostorna, da je odrasli človek lahko s kazalcem potlačil tobak. Za ustnike so navadno rabili leskov les, do 5 cm dolge cevke, če pa tega ni bilo pri roki, je bil tudi češminov dober.

Lešani so kadili avstrijski tobak, narezan v dolge ozke liste. Bil je zaviti v rjav papir. Tak štiriozlati zavojček je stal 4 krajcarje, zato smo ga enostavno nazivali »firar«, t. j. četrtinac ali štirijak.

Lešanske čedre so po svoji praktičnosti in pa tudi po kvaliteti lahko tekmovala s podobnimi izdelki na Gorjušah. Niso bile v uporabi samo v domači vasi, ampak tudi v sosednjih. Cigarete takrat niso bile v modi, le cigare so v praznikih in nedeljah prišle v poštev.

Pri Korenovih so se poleg pipičarstva ukvarjali še z rezbarstvom. Oče Peter je imel v ta namen polno žagico, pil in dlet ter drugega potrebnega orodja.

Za rezbarska dela so rabili največ lipov les. Tu in tam je prišla v poštev tudi bukovina. Izdelovali so rezljane solnice, potem žličnike, okvire za družinske fotografije, ogledala in stenske nabožne podobe, prav posebno pa podloge za Križanega. Nekatero hišo v Lešah, pa tudi v bližnji okolici se še danes postavljajo s temi izredni izdelki ljudske umetnosti.

b) splošna obrt

Kljub temu, da so Leše v 19. stoletju bile majhna vas, so vendar imele obrtnike razne vrste. Bodočim rodovom v spod-

budo, kako so njihovi predniki v trudu in znoju skrbeli za svoje družine in njihov življenjski obstoj, naj navedem tudi nekaj tozadevnih podatkov in tako otmem pozabi dober kos zgodovine naše domače vasi.

Tkalci so bili pri Materniku. Kakor sem slišal, so tam imeli statve. Mogoče so se s tem poklicem ukvarjali še kje drugje, a ustno izročilo o tem ne pove ničesar. To je povsem verjetno, ker so v prejšnjih časih Lešani gojili veliko lana.

Na Mlaki, v bližnji vasi »Pod goro«, je ohranjeno domače ime »pri Hkavcu«, t. j. pri tkalcu. V Lešah takega imena nimamo.

Šivarji (krojači) so pustili hišno ime »pri Znidarju«. Tu je živela krojaška obrt prav do zadnjega časa. Iz pred prve svetovne vojne se spominjam krojaštva pri Cvenkljevih, kjer sem tudi jaz nekajkrat postal »nov«.

Od starejše generacije naj omenjam še dva krojača, ki sta pretežni del svojih žuljev pustila drugod. Prvi je bil Jakob Zupan, doma pri Jakulu pri Palovičah. Kot gosposki krojač je živel v Kranju in je v Leše prišel nad 80 let star samo umret. Drugi pa je bil Janez Valjavec (Rahotov), ki se je naselil v Trzinu in je na Blejski cesti otvoril renomirani krojaški salon.

Šivilje (mojškre) so bile včasih zelo upoštevane, ker ni znal vsak šivati. Nekatero šiviljo so delale na svojem domu, druge so pa rade hodile »v štero«.

Mojškre so izdelovale telesno perilo za moške in ženske, posteljno perilo, obleke za otroke itd.

Zelo čislane v tem oziru so bile Suštarjeva mati, Mateževa Mina (Mokorel) in Špornova Neža (Cotelj). Slednja je posebno rada zahajala »v štero«. Povsod so jo klicali na dom, kjer se je pripravljala »ohcet«. Vsaka nevesta je morala imeti balo. Mojškra Neža jo je napravila po okusu, zlasti neprekosljiva je bila v šivanju posteljnih odev (kotrov).

Krovci so bili v prejšnjih časih zelo imenitni, ker jih ni bilo veliko in so vse hiše bile s slamo krite.

Za pokrivanje strehe je bila potrebna ržena slama, poškompana in nezmečkana. Če slama ni bila od miši razjedena ali kako drugače poškodovana, je taka streha vzdržala 25 do 30 let.

V Lešah menda ni nobene slamnate strehe več. Zadnje so izginile ob nastanku stare Jugoslavije, največ v letih 1923 in 1924.

Edini krovci, ki sem ga poznal, je bil Lovrenc Bergant (Ničkov oče) in Krasnekov očka iz Palovič, oba že davno pokojna.

Mlini so v Lešah že celo stoletje trije: Spodnji (Valjavčev) mlin, Srednji in Zgornji mlin. Gospodarji so se v tem času menjali, obrt in hišno ime sta pa ostala.

Pred koncem prejšnjega stoletja je zrasel še en mlin, visoko nad vasjo, skoro ob izviru Lešanske. Imenuje se Mlin v Hudem grabnu. Bil je bolj namenjen Visočanom, Brežjanom in Podgorcem kakor pa Lešanom. Vendar je tu in tam tudi kdo od Lešanov zapeljal svoje žito tja gor mlet. Zlasti

je bil Hudi graben znan po tem, da so revnejši ljudje tam dobivali moko.

Klavei so hodili po hišah klat živino, posebno prašiče v zimskem času. Nekateri so bili zelo spretni in so po tri, v stiski tudi po štiri na dan obdelali. Za plačilo so dobili nekaj v denarju, nekaj pa v klobasah (navadno 5 prtenih in 1 mesena s hlapcem).

Ker je veliko kmečkih gospodarjev samih znalo klati in so domače klanje sami opravili, poznam le dva potujoča klavca, namreč Kroparja in Cajhna. V nekaterih hišah so se pa držali klavcev, ki so prišli iz Palovič (n. pr. Jurka) ali iz katkega drugega sosednjega kraja.

Rezavci so se pojavili v hišah, kjer je bilo treba kakšno živinčje skopiti (po domače rezati), n. pr. mrjaške, bikce. Ovnov in kozličev v Lešah nikdar niso skopili. Če se je tega drobiža nabralo preveč, so ga oddali, ponajveč mesarjem.

Leše menda domačega rezavca niso imele. Če se prav spominjam, je prihajal iz Palovič stari Modrov oče Valentin Bešter (umrl 18. I. 1931 star 84 let) po teh opravkih.

Zivinocelnik v Lešah je bil obče znani stari Špornov očka. Od njega se je te spretnosti naučil tudi njegov že več let pokojni sin. Ker je pri živini vedno kaj narobe, so ljudje zivinocelnika pogosto klicali na pomoč. Posebno spreten je bil pri težkem teletenju (po domače »stunjanju«).

Gostilničarji seveda niso manjkali v Lešah. Najstarejšo gostilno v Lešah bi morali iskati pri Kodelneku. Od tam je bila prenešana k Rahotu, ki jo je vodil podjetni Franc Valjavec. Za dobro desetletje, ko je tu prenehala, so gostilno odprli pri Špurnu. Ves starejši in mlajši rod pozna Špornovo »oštarijo«, saj je obratovala več kot pol stoletja.

Leše so sedaj med tistimi srečnimi naselbinami, ki nimajo gostilne. Pa Lešani vseeno niso pozabili biti veseli. Saj ima vsaka hiša kaj tekočega v omari. Če ne »gorkaga«, pa postavijo sadjevec (mošt) na mizo. Malo let je, da bi Lešanom sadna letina zmešala račune.

Trafikanti so mi poznani še iz avstrijske dobe samo pri Rahotu, iz dobe stare Jugoslavije tudi pri Korenu.

Kakor sem že omenil spredaj, se je za časa avstrijske monarhije največ trošil pipičarski (fajfen) tobak. Nekateri stari Lešani so tudi čakali in v ta namen kupovali trdo stisnjeno tobačno »klobase«. Zanimivo je, da je šel v promet tudi tobak za njuhanje (šnofanje). Rabile so ga največ ostarele ženske, da so potem kihale. Nekaj takih ženic sem sam poznal.

Dosedanji način kajenja so začele spodrivati cigarete. Zlasti mladi rod se jih je oklenil. Ta prehod se je močno opazil z razpadom stare avstrijske monarhije in nastankom Jugoslavije. Delno je to gotovo vpliv vojakov, ki so se vrnili iz svetovne vojne, delno pa nove razmere, ker je Jugoslavija vrgla na trg znatne količine najraznovrstnejših tobačnih izdelkov.

Trgovine v Lešah imajo tudi svojo zgodovino. Kakor sem slišal pripovedovati, je obstajala

ena najstarejših trgovin pri Kroparju. Nato so trgovino odprli pri Rahotu. Tu je bila zelo dolgo, izza druge polovice preteklega stoletja vso avstrijsko dobo, med prvo svetovno vojno in ves čas stare Jugoslavije.

Sporedno trgovino v stari avstrijski dobi je vzdrževala v manjšem obsegu Terezija Pernuš pri Samorašneku. Tu je bilo dobiti samo najpotrebnejše stvari, kot sol, sladkor, olje in moko. Z izbruhom prve svetovne vojne je trgovina prenehala.

Okrog 1900 so odprli trgovino (specerijsko) v Hudem grabnu, kjer je že obstajal mlin in gostilna. Iz vasi je bilo treba iti v breg dober četrt ure, pa se je tam vse dobilo in je navadno blago bilo tu še malo cenejše.

V novejšem času po letu 1930 sta zrasli dve konkurenčni podjetji. Pri Kroparju je odprla trgovski lokal Mara Lombar (Narčkova), v Špornovem salonu pa Čebtron. Tako so se Lešani razdelili na Marine odjemalce in Čebtronove.

Babice imajo težko in odgovorno nalogo. Zato so se morale daljšo dobo pripravljati v babiški šoli za svoj vzvišeni poklic. V njihovih rokah je zdravje srečnih mamic v tisti usodni uri, od njih je več ali manj odvisna družinska sreča in narodov ponos, ko mlademu pokolenju pomagajo v življenje.

V Lešah so to delo opravljale, kolikor se spominjamo. Prešeren Mina, Lombar Ivana in Kocjan Frančiška. Prva je stanovala pri Materneku. Okrog 1. 1910 se je izselila k svojim ljudem na Posavcu pri Otočah. Vedno je bila nasmejana in dobre volje. Tudi jaz sem ji hvaležen za prvo pomoč. Ivana Lombar roj. Bergant je bila domačinka, doma pri Narčku, naša sosedka, ki je bila pridna kakor mravlja in skrbna pri poverjeni ji nalogi. Kocjan Frančiška (Korenova) je z nastopom Jugoslavije stopila v babiško službo in je tako nad 30 let njeno življenje slonelo nad življenjem in zdravjem mater in otrok v Lešah in sosednjih vaseh. Malo je današnjih Lešanov, ki bi jih ena ali druga od omenjenih treh babic ne negovala. Hvala jim za prvo pomoč in prvi pozdrav!

Grobokopi so tudi potrebni. Ljudem ni samo namenjeno rojstvo, ampak po zakonu narave mora tudi vsak umreti. Kolikim ljudem sta Maternekov in Suštarjev očka skopala zadnji domek. Zanimivo bi bilo videti njune tozadevne zapiske. Maternek (Andrej Mokorel) že nekaj let sam počiva med tistimi, ki jim je kopal jame, Suštar (Andrej Ovsenek) ima pa že 86 let in nič ne ve, kdo bo jamo njemu skopal. On je za sedaj najstarejša živa priča dogajanj, dobrih in slabih, veseljih in žalostnih, v Lešah in okolici. Naj živi še in še, da bo dočakal 100 let!

Čevljarji so v Lešah živeli in delali gotovo vsa prejšnja stoletja. Tudi hišno ime »pri Suštarju« spominja na to. Več kot en čevljar za tako majhno vas tudi ni bil potreben.

V drugi polovici minulega stoletja se je pa čevljarska obrt v Lešah zelo razmahnila, da je na prehodu iz 19. v 20.

stoletje prevladovala nad vsemi ostalimi obrtnimi panogami. Brez dvoma je na to vplivala industrija obutve v Trzinu, ki je omogočila, da so ljudje našli zaposlitev.

Nekateri čevljarji so hodili v tržiške tovarne, največ v tovarno Demberger & Mally. Drugi so pa dobili delo na dom in so potem od časa do časa izdelke dobavili podjetniku (tovarni ali privatnemu čevljarskemu mojstru), oz. so »lifrili«, kakor smo se tedaj izražali.

V nekaterih hišah so kar vsi družinski člani sedeli na čevljarskih stolih, n. pr. pri Mecorniku in v Zgajnarci (kjer so tedaj bivali sinovi Snajcarjeve Katre). Sicer so pa čevljarili tu in tam po hišah, kakor pri Mihi, Narčku, Samorašneku, Cvenklju, Rodarju, Špelnovcu, Snajcarju, na Jarki itd.

V jugoslovanski dobi se je mnogo mladega naraščaja oprijelo čevljarskega poklica in našlo zaposlitev v tržiških tovarnah.

Kamnoseki so nekaj bili pri Snajcarju in Okornu. Hišno ime Snajcar naravnost odtod izvira: Stamecar, Stajncar. Ko sem hodil po lešanski gmajni pred 50 leti, je ležalo tu več obklesanih skalnatih blokov (kvadrov) in pa počenih mlinjskih kamnov.

Zidarji so prej še v avstrijski dobi prihajali v Leše od zunaj. Pravi poklicni zidar je bil moj oče Aleš, doma na Lužah pri Senčurju, ki je mnogo hodil po svetu (bil je v Romuniji, na Tirolskem, v Bosni) in se nazadnje leta 1892 usidral pri Mihi v Lešah. Poseben strokovnjak je bil za postavljanje peči.

Sodarji so zadnjih 50 let pri Batku. Izdelujejo škafe, golide, banje, čebre, kadi itd. Žal za to prepotrebno »pintarsko« obrt ni zanimanja in bo s sedanjim gospodarjem brzkone zamrla.

Kovači so imeli vseh zadnjih 100 let edinega zastopnika »pri Kovaču« v spodnjem koncu vasi. Ljudje so mu vedno dali dovolj dela. Popravljaj je domače in poljsko orodje, okoval vozove, pokdoval vozno živino in še kaj.

V Hudem grabnu je pred 60 leti tudi zrasla kovačija, ki pa že davno ne obratuje več. Poklicni kovač se je izselil med rudarje v Kočevju, njegovi nasledniki pa te obrti ne znajo.

Poleg Kovača je zrasel dom Rodarjev. Tu so izdelovali kolesa in po potrebi tudi kak kmečki voz. Obrt je zamrla.

Zagarji so prejšnja desetletja vedno imeli dovolj posla. Zagani les so rabili gospodarji doma ali pa za prodajo. Deske, remeljni (late), lajste in krajniki, vse je šlo v denar. Včasih se je žagalno noč in dan.

Močan vodni padec je omogočil pogon 4 mlinov, 4 žag in 2 kovačnic. Prva žaga je stala v Hudem grabnu. Na tej Hudnekovi žagi je poleg drugih več let žagal Anton Švab (Tona iz Leš). Na drugi Zgornje mlinjski žagi je do svoje smrti 1909 delal Franc Švab (Frona), za njim pa drugi. Na tretji srednje mlinjski žagi sredi vasi so žagali domači lastniki, največ Janez Kersnik. Na zadnji, t. zv. Mobjovi žagi, pod vasjo je dolgo vrsto let bil zaposlen Franc Zupan (Marton). Ta obrat pa

je že dolgo vrsto let popolnoma porušen.

Mizarji so obloženi s težkim delom, posebno v Lešah, ko je treba vse razžagati, otesati in zoblati na roko. Se pred prvo svetovno vojno so se bavili z mizarstvom pri Mihi, Martonu, Suštarju in Marineku. Najstarejši mizarji so pa bili pri Marineku in Batku. Stari Marinek se je dobro spoznal tudi s tatarskimi posli. Postavil je mnogo stogov (kozolcev) Lešanom.

Kakor vidite, je socialna slika Leš v zadnjih 100 letih zelo pisana. Imam pa še nekaj mate-

riala pripravljenega za prihodnjic. To so prav za prav drobci, ki so pa za zgodovino važni, in treba jih je pobrati, da konca ne vzamejo. V tem oziru smo tako že veliko zamudili. Prosim vse, ki kaj vedo iz preteklosti Leš, da mi napišejo ali pa povedo šolarjem, da oni napišejo. S tem bodo vzbudili pri mladini zanimanje za preteklost, ki jo imamo Lešani tako, da se nam ni treba pred nikomur sramovati.

(Nadaljevanje sledi.)

Prof. Simon Milač

Gibanje prebivalstva

V ČASU OD 19. MAJA
DO 20. JUNIJA 1955

Rojeni: Polajnar Marija, gospodinja od Sv. Ane, je rodila deklico; Perko Marija, gospodinja iz (Tržiča) je rodila dečka; Peterkel Božidar, gospodinja od Sv. Ane, je rodila deklico; Zrim Jožefa, gospodinja iz Putterhofa, je rodila deklico; Pechar Antonija, gospodinja iz Tržiča, je rodila deklico; Stegnar Pavla, gospodinja iz Sebenj, je rodila deklico; Sraka Draga, računovodkinja iz Kranja, je rodila deklico; Čižman Ana, učiteljica iz Tržiča, je rodila dečka; Rotar Marija, gospodinja iz Tržiča, je rodila deklico; Mozetič Zora, tovarn. delavka iz Tržiča, je rodila dečka; Strnad Alojzija, natakarka iz Tržiča, je rodila dečka; Spik Berta, prešivalka iz Tržiča, je rodila dečka; Dovžan Gizela, delavka s Slapa, je rodila deklico; Pechar Miroslava, trgov. poslovo. kinja iz Tržiča je rodila deklico. — Srečnim mamicam iskreno čestitamo!

Umrli: Dežman Janez, preužitkar, umrl v Bistrici pri Trzinu, star 77 let; Rotar Franc, upokojenec, umrl v Trzinu, star 69 let; Pohar Ana, gospodinja,

umrla v Trzinu, stara 85 let; Nemec Marija, gospodinja, umrla pri Sv. Ani, stara 49 let; Jelenc Ivana, tovarniška delavka, umrla v Bistrici pri Trzinu, stara 22 let. — Svojem naše sožalje!

Poročeni: Jezeršek Janez, kovač iz Tržiča, in Kašca Natalija, tovarn. delavka iz Tržiča; Kralj Peter, kmetovalec, in Roblek Neža, kmečka delavka, oba iz Grahovš; Pungaršek Alojzij, tovarniški delavec iz Tržiča in Bohinjec Jožefa, kmečka delavka iz Leš; Golmajer Vincenc, čevljar iz Tržiča, in Ribnikar Leopolda, nameščenka iz Sebenj; Kralj Franc, tovarn. delavec in Dovžan Lucija, gospodinja pomočnica, oba od Sv. Ane; Gregorec Frančišek, tovarniški delavec iz Senična in Cotelj Marija, tovarniška delavka iz Loke; Arh Franc, kovač iz Spodnjih Gorij in Bodlaj Marta, kmečka delavka iz Zvirč; Klemenc Štefan, mizar in Bremec Alojzija, tkalka, oba iz Tržiča; Krsnik Anton, kmet iz Leš in Bešter Jožefa, kmečka delavka iz Vadič. — Obilo sreče!

Obvestilo

GG Kranj obvešča vse prebivalce Jelendola (Putterhofa), Tržiča in okolice, da bo predvidoma od druge polovice julija za ca dva meseca zaprta cesta Trzin — Putterhof zaradi gradnje novega msatu pri Dovžanu (Šimnu), Zg. Dolina. Ves promet v Jelendol in dalje bo preusmerjen od cestnega predora na odcepu ceste po stari cesti čez Jame, mimo hiše Ivana Subica in Matevža Dovžana v Zg. Dolini, kjer se stara cesta združi z glavno cesto.

Avtomobilski in kamionski promet v tem času zaradi gradnje ne bo mogoč, pač pa je možen prevoz v Jelendol in iz Jelendola z živinsko vprego.

Gozdno gospodarstvo Kranj
Gradbeni odsek

Dežurna služba v brivnicah

4. julija: Vladimir Zibler, Trg svobode 18
11. julija: Mihael Godnov, Trg svobode 17
18. julija: Josip Petrič, Koroska 7
25. julija: Ernest Stepišnik, Partizanska 8

Opozorilo!

Ker se dogajajo primeri, da ljudje v času streljanja hodijo v nevarnem območju strelišča, upravni odbor strelske družine Štefeta Antona - Kostje ponovno obvešča vse prebivalstvo, da sta v času, ko visi nad streliščem rdeča zastava, vsak prehod ali hoja v nevarnem območju prepovedana.

Strelsko območje je označeno z opozorilnimi deskami, katere naj vsakdo vpoštevata.

Ker je strelišče tako popolnoma po predpisih zavarovano (zastava, znaki, opozorilne deske), ne bo upravni odbor nosil odgovornosti za nesreče, ki bi nastale zaradi malomarnosti in neupoštevanja opozoril.

Upr. odbor strelske družine
»Štefe Anton - Kostja«

OPOZORILO

Vse potnike, ki potujejo iz Tržiča ali v Trzin, opozarjamo, da bo od 1. julija dalje avtobusna postaja na začetku Cankarjeve ceste pri pisarni Turističnega društva in ne več na Trgu svobode, kot doslej.

TELESNA VZGOJA IN SPORT

Prvi letošnji uspehi naših strelcev

Prvi del programa za proslavo 10-letnice osvoboditve so naši strelci že izvršili. Člani in mladinci so zamenjali zračne puške za vojaške ter že v začetku letne sezone dosegli zadovoljive uspehe. Medtem, ko so zastopniki tržiških strelcev kot delegati sodelovali in razpravljali na skupščinah Strelske zveze Slovenije v Ljubljani in Strelske zveze Jugoslavije v Beogradu, so se tekmovalci borili s strelci sosednjih družin za čim boljše rezultate.

Da je bila tržiška strelska družina v preteklem letu res delavna in da so njeni člani dosegali zadovoljive uspehe potrjuje priznanje, ki ga ji je izrekla republiška skupščina, saj je prejela med redkimi v Sloveniji najvišje strelsko priznanje »spominski strelski znak«. To priznanje prišteva našo strelsko družino med najboljše delavne družine v republiki, našim strelcem pa bo izpodbuda, da bodo svoje delo tudi naprej vestno izpolnjevali.

S treningi so v letošnji letni sezoni že zgodaj pričeli, prvo tekmovanje pa je bilo že proti koncu aprila, ko so se na družinskem prvenstvu, ki je trajalo 8 dni pomerili strelci med seboj za letošnjega prvaka v vojaški puški in pištoli. Kot je bilo pričakovati, je tokrat zmagal pri članih Lado Brejc v obeh disciplinah in sicer na puški s 107 (150) krogi ter na pištoli z 69 (100) krogi, pri mladincih pa je dosegel prvo mesto Milan Stucin z 99 (150) krogov. Žal pa je bilo tokrat to tekmovanje premalo obiskano.

Tudi prvomajske praznike so želeli naši strelci zaključiti s tekmovanjem. Zato so za 3. maj, ki je bil letos dela prost dan, povabili na tekmovanje sosedne družine iz Gorič, Podlublja in Puterhofa, vendar se ga le te niso udeležile, kar pa Tržičani niso pričakovali, saj so želeli s tem tekmovanjem razgibati tudi te sosednje organizacije, za njih same pa bi bilo tako tekmovanje obenem trening za hujše nasprotnike, kajti že naslednjo nedeljo jih je čakalo resno tekmovanje. 8. maja so naši strelci povabili v goste, dosedaj na Gorenjskem največjega nasprotnika, strelsko družino »Matija Verdika - Tomaža« iz Jesenic. Nastopili sta 10-članska moška ekipa z vojaško in 4-članska ženska ekipa z zračno puško. Obe domači ekipi sta premagali goste za 103 kroge, pri čemer je poudariti večjo razliko pri moški ekipi (1843:1747), dočim so članice dosegle le tesno zmago (865:858). Tokrat se je moral naš reprezentant Lado Brejc zadovoljiti s 3. mestom z 213 krogi za mladincem Stucinom z 215 krogi, ki sta prvo mesto prepustila gostu Seknetu, ki ga je osvojil z 222 (300) krogi. Tudi članice so prvi mesti prepustile nasprotnicam Albini Fekonji in

Majdi Kraljevi, s 3., 4., 5. in 6. mestom pa so kljub temu dosegle zmago.

Zmaga prvega letošnjega tekmovanja z vojaško puško in vojaško pištolo pa je naše strelce verjetno zavedla, da se niso dovolj resno pripravili na drugo, res težko srečanje. 15. maja so namreč vrnili predlanski obisk stelcem celjske strelske družine »Tempo« in ta dan so se na celjskem strelišču pomerile od vsake strelske družine po dve 5-članski moški in ena 5-članska mladinska ekipa s puško in ena 5-članska moška ekipa s pištolo. Dokaj velika razlika 152 krogov v skupnem plasmu je pričala, da so imeli tokrat strelci res močnega nasprotnika. Člani so namreč izgubili vsa prva mesta, tako ekipno kot posamezno, mladinci pa so v nasprotju tudi tokrat osvojili prvo mesto z 407 : 371 krogi v ekipi, Milan Stucin z 100 (150) krogi in Vladimir Jekovec z 94 krogi pa posamezno prvo in drugo mesto. Čeprav s porazom, so se tekmovalci vrnili zadovoljni domov, saj so tekmovali z močnim nasprotnikom, z ekipami, v katerih je bilo kar več republiških reprezentantov, saj taka tekmovalja so vedno le velika vaja in šola za v bodoče.

Medtem, ko so morali naši strelci »asi« kloniti pred celjsko strelsko elito, so pa naši strelci Andrej Hladnik Slavko Praprotnik, Vinko Seliškar, Janez Ahačič in Janko Košir, slavi

vili isti dan zmago v Predvoru, kjer so na meddružinskem tekmovalju z 286 krogi osvojili prvo mesto pred Predosljam in Predvorom ter si priborili lep pokal v trajno last.

Da bi pa strelci pokazali tudi svoje znanje in streljanju na plavajoče tarče, so se dogovorili s strelsko družino iz Izole, da se 22. maja srečajo v Izoli na morju. Dolgo časa so naši strelci razpravljali, kako streljati na morju plavajoče tarče, kdaj in kako takrat sprožiti itd. itd. Žal pa so Izolčani bili prisiljeni prireditve preložiti ter so morali tudi naši strelci preložiti veselje z morskimi streljanjem.

Letos so se pričeli naši strelci udeleževati tudi vseh vaških prireditev in so se 22. maja udeležili patrolnega teka na Viskem pri Kranju, ki ga je organizirala tamkajšnja strelska družina. Čim so tekmovalci dospeli, potovali so kar z dvokolesi, so že morali nastopiti, kar pa za utrjene noge ni bilo najboljšo, pa čeprav tekmovalna proga ni bila ravno naporna. Slaba organizacija tekmovalja je bila vzrok, da našim tekmovalcem organizator ni priznal priborjenega prvega mesta, temveč so jim po tekmovalju »loterijsko« določili drugo mesto.

29. maja pa so se Tržičani že zopet pomerili z Jeseničani na povratnem srečanju na Jesenicah. Tekmovali so z vojaško puško in pištolo ter tudi tokrat

zabeležili zmago nad jeseniškimi kolegi, toda tokrat z večjo razliko 274 krogov. 10-članska moška ekipa je na puški zmagala z 1800 : 1632 krogi, medtem, ko je 5-članska ekipa pištoljašev zmagala z 257 : 151 krogi. Tudi posamezno sta na puški zavzela prvi mesti Tržičana Milan Stucin z 206 krogi in Janez Perko z 205 (300) krogi, na pištoli pa sta bila najboljša Lado Brejc z 68 in Lado Jekovec z 64 (100) krogi prav tako oba iz Tržiča.

Prvi del letošnjega strelskega programa Tržičanov pa so izpolnili tudi pionirji, ko so ob zaključku meseca maja nastopili na prvenstvenem tekmovalju, da preizkusijo znanje večtedenskega vadenja.

Poleg vseh teh tekmovalj pa so se strelci tudi pripravljali na tekmovalje za »Zlato puščico«, ki se bo vršilo vsako nedeljo v juniju, članica tržiške strelske družine Tončka Zaplotnikova pa je medtem nastopila v slovenski ekipi na troboju Srbija - Hrvatska - Slovenija v Zagrebu, drugi pa na izbirnem tekmovalju v Ljubljani.

Gornji kratek opis dela tržiških strelcev govori, da le-ti dobro delajo pa tudi program za v bodoče ni lahek, saj predvideva zopet vrsto meddružinskih srečanj, pa tudi prireditve »IV. tržiškega« strelskega tedna« je že v njem.

Včh

Pišejo nam... Namig ljubiteljem nogometa

Na zadnjem, slabo obiskanem, zboru volivcev smo večkrat slišali glas bojovitega navijača, ki se je trdno odločil izveči za nogomet »dobre karte«. Igrišče se ruši — a denarja za popravilo ni. Oboje je žalostno, res. Kaj pa če bi bili enkrat malo iznajdljivi? Razpišite veliko tombolo z vabečimi dobitki. Kaj mislite, da se ljudem drugje, ki prirejajo tombole, to ne izplača? Najbrž se! Menim, da bi tako prireka v blagajno kar lepa vsotica in združena z dotacijo 80.000 din, ki smo jo prejeli, bi morda zadostovala za popravilo najnujnejšega.

Tržič ima precej simpatizerjev nogometa. Če bi zgrabili vsi in pripevali tudi s svojim delom v prostem času, bi gotovo nekaj zaleglo. Saj ta košček Tržiča obišče vsak dan, zlasti pa v nedeljo, veliko ljudi in vsem bi bilo ljubše priti na urejeno igrišče, kot na slabo. Mogoče bi bilo dobro za nogometni teden narediti bloke, ki bi se razposlali po poslovalnicah, tako kot imamo teden Rdečega križa. Nekaj bi gotovo prišlo v blagajno. Potem pa bi napravili delovne akcije za vse, ki se poslužujejo igrišča; telovadci, gasilci, nogometaši, ob-

vezniki predvojaške vzgoje, gimnazija itd. Če bi vse to vodil spreten človek, bi kmalu imeli oporni zid in novo dogovje. To bi storili letos, drugo leto pa po istem zgledu terase in še kaj. Dobra volja ljudi, da želijo nekaj zboljšati, polepsati, bo našla povsod dober sprejem in odobravanje, morda tudi podporo. Tržič pa na splošno

tlači že nekaj let neka mlačnost in nedelavnost izven službe, meko čakanje, da bodo vse drugi naredili itd. Pokažimo enkrat, da se z mnogo dobre volje in manj denarja lahko kaj napravi! Treba je samo začeti, žrtvovati nekaj prostega časa in vztrajati! Gotovo bomo uspešni!

M. Ž.

PREKLIC

Podpisana Kenda Antonija, delavka, stan. v Tržiču, Prečna 2, preklicujem in obžalujem vsem, kar sem govorila o Ortmanu Antonu in njegovi ženi Katarini, oba stan. v Tržiču, Partizanska 27.

Dežurna služba zdravnikov
(od sobote opoldne do naslednje sobote opoldne):

25. junija do 2. julija: dr. Stanko Živec, Cesta JLA 8.
2. julija do 9. julija: dr. Anton Martinčič, Trg svobode 18.
9. julija do 16. julija: dr. Stanko Živec, Cesta JLA 8.
16. julija do 23. julija: dr. Anton Martinčič, Trg svobode 18.
23. julija do 30. julija: dr. Stanko Živec, Cesta JLA 8.

Posredovanja

19. junija je bila zgubljena ženska zapestna ura in sicer od 7.30 do 8. ure zvečer od Umeka do Sajevice v Bistrici.

Najditelja prosimo, da jo odda proti nagradi taj. LOMO.

Dobro ohranjen pisalni stroj znamke Kontinental prodam. — Informacije v pisarni Turističnega društva.

Samsko opravo (posteljo, omaro in nočno omarico) prodam. Naslov v pisarni Turističnega društva.

Oglašujte v Tržiskem vestniku!